

Тьма і проліски
Андрій Ярославович Процайло

Оля прагнула довести всім, а найперше – батькові, що вона сильна й незалежна. Бунтівна юність у коледжі, волосся, пофарбоване в ядучий зелений колір, роман з викладачем фізкультури... Та за помилки молодості довелося заплатити чималу ціну. Нещасливі стосунки з одруженим чоловіком, безробіття, осудливі погляди знайомих та докори батьків, а попереду – сіре одноманітне життя у «клітці». Здавалося, все світло раптом поглинула тьма. Оля, жорстоко зраджена коханим, дізнається, що вагітна. Тепер, коли всередині неї пульсує маленьке життя, вона мусить почати все спочатку. І найголовніше – зустрітися з тим, хто чекав на неї все життя. Щоб знову відчути цей запаморочливий запах пролісків...

Андрій Процайло

Тьма і проліски

1

Повернення

«Господи, хоч би він заглух, бо зомлію!»

Оля заплющила очі, від браку повітря й сил прикусила губу. Висіла на поручні, наче павутинка, нею гойдало по салону від сидіння до сидіння, і невблаганно насувалася тьма...

Після трьох днів невинних дощів сонце влаштувало парню.

Автобус харчав, наче скажений пес-сухотник. Набитий під зав'язку салон підбадьорював його своїм гелготом. Дядько ліворуч дудлив пиво і гикав перегаром. Від бабусі справа несло сироваткою. Жіночка спереду перестаралася з парфумами, ідкими, наче нашатир. Парубок позаду стікав густими, мов сироп, потоми. Під кріслом рохкало у мішку поросятко. Оля затиснула ніс, розкрила, мов до причастя, рота, автобус гаркнув – і заглух. Водій

заволав до чоловіків, аби чимшвидше підперли колеса камінням, бо в нього не працює ручник.

Олю виніс з автобуса інстинкт самозбереження. Бо ноги вже були не її, а взяті напрокат у відчаю. Вона зіперлась на автобус – і дихала! Її легені чманіли від насолоди, у голові паморочилось. Дерева запишалися, що нагодували киснем дівчину-бадилинку. Гори смалили люльку.

– Підуть гриби, – замість лагодити автобуса мовив водій. Був спокійний, шукав запальничку. – За годину Іван на тракторі приповзе і потягне. Я подзвонив, – припалив сигарету, змахнув пошарпанним, як його автобус, мобільним. – Моїй коняці капець. Без капітального ремонту не заведеться. Загнав нещасну. То все через дурну звичку.

– Яку? – запитала бабця з поросятком, що крутилося в мішку, ніби на пательні.

– «Завтра».

Люди зареготали – самі таким грішили. І купками просто-таки на узбіччі почали лагодити «столи». Дядько, що пив пиво, вийняв пляшку «Пшеничної». Був при пошані, вибрав «стіл» із ковбасою, хлібом і часничком.

До Олі підійшла жінка, від якої пахло сироваткою. Простягнула пляшку з «кока-колою».

– На, сьорбни, – сказала.

Дівчина зробила декілька дрібних ковтків і подякувала. Бульбашки залоскотали горло і аж носом випурхнули.

– Що, відвикла? – запитала жінка.

– Відвикла.

– П'ять років сиділа в місті, що, не могла ще дня витримати? Чого в базарний день до села ідеш?

– Забула.

– Таке треба пам'ятати, – бовкнула жінка і погнала до гурту з дядьком, що наливав за «щасливу» дорогу. – Бо могло бути гірше.

Оля понишпорила в сумочці, вийняла серветку, витерла чоло. На неї зиркнув свіжий, мов нова копійка, пластиковий диплом і потягнув у минуле. Дівчина від гамірливого гурту відмовилася, перелізла через рів, постелила собі пакета під старою смерекою, сіла,

вперлася підборіддям у долоньки й згадувала. Сонце, яке ледь пробивалося через крилате гілля смереки, мружилося від подиву: воно ще ніколи не бачило, щоб хтось водночас мріяв минулим і проклинав його.

2

Дитинство і клаптик юності

Скільки Оля себе пам'ятала, стільки була пташкою і хотіла вирватися з клітки. Вона уявляла собі, як прилітає пташок-принц і визволяє її з неволі. А коли було геть нестерпно, то малювала у своїй уяві кінець світу: все стогне, плаче, кричить, гине, рушиться, її клітка теж не вічна, на неї падає стеля, тріщить, трощить, і саме в мить розрухи вона виривається крізь деформовані ґратки на волю. І коли все живе страждає, бо амінь настає, – вона блаженствує. Адже вирвалася в небо, на свободу, наперекір кінцю світу. Бог дивується. Задивляється на пташку, яка насолоджується миттю, і забирає її до ковчега. А там... немає батька, слава Богу.

Тато для Олі змалечку був монстром. Спочатку з мультиків, згодом – з фільмів жахів, а наостанок – реальним. Він завжди був злий і прагнув порядку. Навіщо йому той порядок, коли через нього плаче мама і боїться його Оля, – дівчина не збагнула й дотепер. Батько зранку до вечора працював на пилорамі, звечора до ночі – вдома у столярні, потім трішки спав, а від третіх півнів і до ранку – порався по господарці. Доробляв те, чого не могла чи не встигла напорати мама, і постійно щось бурчав. Мама зі складеними на грудях руками мовчки слухала і кивала, а коли тато зникав за ворітьми – плакала і гладила Олечку по голівці. Приказуючи: «В тебе, донечко, один шанс вирватися з пекла – вчитися. Вступити кудись і там зачепитися за кусень хліба. І нехай маленький, зате вільний. Тоді він буде смачний. Розумієш?» Дівча кивало і тулилося до матері, яка за хвилинку-другу зривалася, бо треба було, окрім худоби і городів, їсти наварити. Різного. Тато здоров'я мав, як бугай, ів багато і хотів смачного. А ще батька всі в селі поважали, бо він, крім того, що був господарем номер один, ще й не пив горілки. Зовсім. Бо, казав, горілка коштує, як рідна мама, забирає розум і не любить сонце зустрічати. А тверезий ранок – запорука сили. Тато ходив до церкви, а молився до сонця... Просив у нього гарного дня – не більше. Сусідка баба Агнія, що з грецької – чиста, непорочна, а з латинської – ягня, священикові доповіла, що Степан Вередун до сонця молиться, а не до Ісуса Христа, то отець їй сказав, що хай вона собі хоч до хмар молиться, а ходить до церкви справно, як Степан, і стільки ж, як він, жертвує на храм. Агнія образилася на священика і почала бунтувати проти нього людей, бо була сестрицею, входила в церковний комітет. Бо як ми отця не врозумимо – Бог нам не простить, – намовляла. Слухи дійшли і до Степана (село не мегаполіс із телевізора), і батько Агнію так висповідав, що вона аж злягла на кілька днів. А коли вичухалася –

прийшла просити балачки.

– З якого це дива? – запитав Степан. Біг до стайні, не мав часу вислуховувати сусідчині балачки.

– Справді?

– Агніє, ви прийшли, щоб мене своїми брехнями погодувати?

– Я хочу ще трохи пожити. Кажуть люди, що ти маеш міцне око.

– Точніше?

– Зле око маеш...

Батько обкидав сусідку не «оком», а міцними словами, та розплакалася, і щоб відчепилася, він сказав, що прощає її. З великої радості баба Агнія (Ага – скорочено, позаочі, бо скорочений варіант свого імені вона не дуже любила) пішла до церкви і поставила одну свічку – за здоров'я сусіди Степана. Це вже священик доповів татові. А отцю принесла курочку – задля примирення. Сказала, що її лихий був поплутав – більше не буде проти отця (таки отця, або священика, в нас «батюшка» ніколи не кажуть) бунтувати. За що після сповіді отримала таку покуту, що відбувши її, збагнула: ноги, на які вона постійно жалілася, досі їй іще не боліли, нічого було Бога наперед гнівити...

Коли Оля трохи піросла – тато почав залучати її до господарки. А воно дівчаті не йшло. Була низенька і худенька, ще й русява на свою біду. Батько не раз закидав матері: чому воно таке біле і худе? На що мама лізла в шухляду з документами, діставала звітти журнал зі статтею, де писалося, що гени – вельми живучі створіння, через покоління можуть передаватися. А татова бабця, до речі, була світлою. Хіба забув? Батько бабцю пам'ятав і любив дуже, бо вона його виховала, тому заспокоювався. Хоча бабця була бойова, наче вовчиця, а мала – зайченя. «Гени – не характер, – виправдовувалася мама. – У тебе в родині всі пили, а ти – тверезник... І перший господар на селі». Батько вдавав, що не чує, але любив, щоб його хвалили. Може, й гарував зранку до ночі не заради маєтків, а заради хвальби.

– Мені би сина... – жалівся тато, коли розмова заходила про господарку.

– Буде зять колись, – розраджували його ті, хто до нього підлизувався. – Он яка краса підростає!

Тато скося дивився на Олю. По ньому не можна було збагнути: чи він не вірив у доньчину красу, а чи в зятя роботящого.

Після таких балачок Оля довго ночами плакала і присягалася подушці, що досягне таких висот у житті, що батько заздритиме. І аж посиніє з того, що вона його, господаря задрипаного, переплюнула.

А вранці знову були крики прокидатися, не вилежуватися, бо тільки там, де руки прикладені, щось та й є. Бо гроші на деревах не ростуть! І стайнею вони не пахнуть! Щоб щось мати – треба гарувати! І тато не Бог – не вміє часу затримувати, аби вилежуватися!

Скоріше б уже до школи!

У школі Оля вчилася добре. Бо їй було цікаво – раз. І прагнула вирватися на волю – два. З клітки, якою для неї була рідна оселя. Дев'ять класів закінчила з відзнакою і повезла документи в Самбір, на вчительку початкових класів. Сама. Тато маму з нею не пустив, бо була робота. Тиждень, поки іспити складала, жила на квартирі. Цей час був початком великого раю – так дівчині сподобалася воля. Її ніхто нікуди не гнав і нею не попихав. Вставала, коли треба, підчитувала щось, гуляла містом. А в перервах – молилася. Просила Бога, щоб забрав її з клітки, бо відчувала, що крила мала. І такі... ого-го! Розмашисті, як в орлиці!

Склала іспити – і ще тиждень пожила в місті. Гроші мала. Тато дав достатньо, гріх нарікати, аби дитина виглядала як годиться, а то ще люди подумают, що він лайдак. Сама трохи наскладала, та й мама свою копійчину підкинула, щоб батько не знав, звідси. Роздолля! Ще би на тиждень вистачило пожити в радість, навіть побрехеньку для батьків уже зготувала, щоб зостатися, так мама почала видзвонювати. Мовляв, сіножать, тато скаженіє, ще й однокласниця Юлька Ковалева, яка на бібліотекаря в Самборі документи подавала, жару підкинула, сказала, що нема чого там сидіти – про результати екзаменів повідомлять додому поштою.

Оля їхала додому, трусячись по бездоріжжю у запылюженому автобусі, й мимоволі бештала Господа за те, що дозволив їй народитися там, де дідько каже: «Ласкаво просимо у зарослий лісом, підпертий горами казан». Де купа безглуздої роботи і не видно просвітку. Коли приїхала у село, то перші кроки по рідній земельці їй взагалі не давалися. Стояла на зупинці, як бадилина, і питала солоного від її сліз неба: «Чому? Чому я?» Небо не дивувалося. Воно давно вже звикло до того, що люди відповідальність із себе скидають на нього. Тому мовчало. І спідлоба зиркало на юнака, який тремтів за зупинкою, вагаючись, виходити на люди чи ні, і який ніяк не міг збагнути – чого такої красуні бракує...

Небо мовчало – Оля мусила йти додому.

– Давай торбу, понесу!

З-за зупинки примарою вигулькнув однокласник Васько Адамашок, злякавши Олю.

– О Боже! – вирвалося в неї, хоча Василь був більше схожий на ведмедя, ніж на Бога. В свої шістнадцять виглядав справжнім чоловіком: широкоплечий, з лапищами, як у коваля, з дубовою чорною шевелюрою, волосся, як дріт, міцне. Якби ще був високий, то викапаний Шварценегер часів «Термінатора». Васько був парубок мовчазний, а біля Олі взагалі німів. У класі всі знали, що він на Олю «запав», піддражнювали його, але Василь традиційно відмовчувався, а Оля традиційно ігнорувала й однокласників, і Васька. Бо вона мала мету! А Васька на мішені поблизу її мети не було.

Парубок узяв сумку, переступив з ноги на ногу, і оскільки обіцяв собі нині бути рішучим, мовив:

– Пішли чи як?

Оля його зміряла розпачем, осилила крок, другий і розійшлася. Парубок дибав поруч і не спускав з неї очей.

– Щось не так? – запитала.

– Ти вступила?

– Не знаю ще, – дівчина зупинилася. – А що?

– Я не хочу, щоб ти вступила, – зізнався.

Олі аж світ зі страху померк. Що він меле? Колючок тернових йому на язик!

– З якої то радості? – гарикнула.

– Бо ти мені подобаєшся. Я не хочу тебе втрачати! – Василь розродився на красномовство. У кіно позичив.

Вітер ущух. Був юний, цікавий. Зупинився перепочити біля парубка з дівчиною. Заодно й розмову послухати. Оля чи не вперше глянула на Василя як на парубка, з усіма його м'язами і почуттями. Дивуючись собі, зізналася:

– Якщо я не вступлю – мені капець.

– Чому?

– Не знаю. Але відчуваю.

– Тоді я на тебе буду чекати. Поки ти вивчишся і повернешся.

Оля з доброї красуні вмить перетворилася на злу відьму.

– А ти... ти! – захлиналася розпачем. – Ти мене... мене запитав, чи я хочу, щоб ти на мене чекав? Запитав?

– Н-ні... – відповів шокований Василь.

– То йди в пень! Ясно? – Оля вирвала з лапища Василя сумку і погнала вперед. Він залишився стояти, заляклий, наче стовп, а коли його симпатія зникла за поворотом, стелав плечима і почалапав додому. Як побитий градом коняка після цілоденного орання.

3

День вироку

Було двадцять липня, татів день народження. Оля цей день ненавиділа. Три дні до святкування – печіння, варіння, смажіння, паріння. Три дні після – миття, складання, прибирання. А посередині – тьма безпробудна. Приходили всі родичі й татові друзі, перед якими він мав продемонструвати, що він за господар і яка в нього в хаті дисципліна.

Полудень був пекучий, сонце скалилось на всі промені, тому столи поставили у садку. Прибув перший захід гостей – з пилорами. На честь татого ювілею там був скорочений день. Чоловіки пили, жували, жартували, батька хвалили. Від того він набирив азарту – і ганяв дружину й доньку, як імператор прислугу. Хтось із гостей згадав мариновані «по-вередунськи» гриби, батько дорікнув матері, чому не подала. Оля якраз грибочки несла. З цибулькою, хай Бог боронить забути.

– Та ось... – кивнула мама на стежку.

Нетерплячі сусіди підтягувались городами – так швидше. Бо ніхто так не гостить, як Степан Вередун. Не прогавити!

Дівча глипнуло на дорогу – і залякло. Лець грибів не випустило з рук. На хвіртці повисла поштарка. Махала листом.

Оля поставила грибочки на стіл – і погнала до хвіртки. Не дихала. Груденята стиснули лещата вироку і не впускали кисню – ні туди, ні звідти. Не привітавшись із листоношею, тремтячими руками розірвала листа, розгорнула і побачила: «Вас зараховано...». Цього було достатньо, щоб від радості зомліти. Коли прийшла до тями, то сиділа на лавці під

хатою, а перед нею стояла сяюча, як Діва Марія, мама з горнятком холодної води. Не хвилювалася, а раділа. І виглядала молодшою років на двадцять.

Гості вже обговорювали сучасну освіту. Хвалили батька, що виростив таку мудру дитину, казали, що пора в школі старих учительок-ропух змінювати на молодь, бо за молоддю майбутнє. Адже тільки тоді Україна зміниться, коли чиста, мов сльоза, юнь прийде до влади. І почне сіяти в родючі дитячі голови вільні, не рабські знання – це і є влада. Тато, може, вперше за своє життя запишався Олею. А ще він видавався загадковим. І на маму дивився якимось по-особливому: не як на прислугу, а як на жінку. Навіть одного разу, коли закінчилися квашені помідори, пішов у погріб і набрав. Сам!

«Чудасія! – подумала Оля. – Невже тато такий радий, що я вступила у коледж?» – не вірила.

Під вечір сад гудів, як вулик у годину пік. Людей насунуло купа – і прошених, і непрошених. Сусід Микола грав на баяні. Він колись закінчував культосвітнє училище, згодом туди ж доньку відправив – на бібліотекаря вчитися, бо з музикою вона не дружила. А вона, замість граніт науки гризти, заміж вискочила. До самого Львова, щасливиця! Після танців була кава з маминим фірмовим яблучним пирогом – тато сучасних тортів не визнавав.

На день народження батько дозволяв собі випити вина. Трішки. Але від того говорив багато. Коли наповнили келихи, батько взяв слово. Традиційно подякував гостям, що прийшли, не погордували. Залишили справи господарські в таку важливу для хазяйства пору. А під кінець видав:

– А тепер я хочу вам, дорогі мої гості, признатися... – затихли всі. Навіть ті, хто вже не слухав нікого, бо не чув, перебравши хмільних гостинців. – Нині в моєму житті важливий день. Три в одному, як каже телевізор. Перше – мій день народження. День, що старить, але й дає можливість побачити те, що надбав за прожитий час. – Гості закивали. Таки-так, день народження – як жнива. Всі погоджувались. – Друге – моя донечка вступила на вчительку, слава Богу. Бо не секрет, що вона не до роботи. Принаймні я, як міг, до господарства її заохочував. Я радий, що за якийсь кусник хліба вона зачепилася. Хоча... це тільки початок. Наука – теж робота. Ти в курсі? – звернувся до Олі. Дівча закивало і запишалося татком. Не такий він уже й монстр, виявляється. – І третє, найважливіше і найщасливіше: я стану татом. – Стало чути, як бринять комарі. – Так-так, стану молодим татом...

Очі гостей повернулися на матір.

– А що? Мені тільки тридцять шість! Я Олю в дев'ятнадцять народила!

І почалося щось неймовірне! Народ веселився, аж гай шумів! Отой, що за горою гай, «неначе справжній рай»! Оля такого щастя ще не переживала. І літала навколо столів,

наче крила мала. І татові щохвилини «принеси-подай» були їй не в тягар, а в задоволення. І так пробігала до ранку, втоми не чуючи. Бо вона тримала в своєму тендітному кулачку мрію!

Мрію!

А це не абищо. Це – все!

Надутий, як скупий хом'як, місяць відправив зі стоптаного Степанового садка останнього гостя додому, а тоді всівся на хмарі, по-філософськи долонями підпер щоки і зробив висновок: люди – егоїсти! Так-так, сто відсотків! І місяць мав на те живий приклад. Гості веселилися, бо смачно їли-пили і балакали. Господар пишався, що себе показав і сина змайстрував. Господиня тішилася, що на старість сама не зостанеться, бо донька, хоч-не-хоч, а вже одним крильцем із сімейного гнізда вилізла. А донька раділа, що вибралася з ями (комусь скажи, що затишна хата Степана Вередуна – яма, то обплюють!). Коротше, всім ниньки було добре, бо так збіглося.

А люди – егоїсти! І крапка.

Місяць зареготав! Бо побачив, як сусіда Степанів, музика Микола, натягувався за стодолою, аж гарчав, позбавляючи сільських псів вранішньої дрімоти.

– Доброго ранку, Миколо! – знущався місяць. – Як ти там співав? «Гей, горілко, біла-біла!» Маеш... За все треба платити, шановний. За все... А за штучну радість – блюванням, сам бачиш.

Микола задер голову і завив на місяць.

– Таке життя, Миколо, таке життя...

Сонце сходило з-за гори із затуленим носом. Не село, а суцільний перегар!

А

Авторитетний епізод, через який Оля півроку не вилазила з-за книжок

Півроку Оля не вилазила з-за книжок, працювала на авторитет і стипендію. І придивлялася до життя, вільного, бурхливого і щасливого. Перший семестр закінчила з двома четвірками. З математики і фізкультури. Математичка дівчину не злюбила з першого дня, їй здавалося, що Оля з неї підсміюється. Викладачка була ще доволі молода, але мала вигляд деформованого мішка картоплі. Себе ненавиділа, про себе не дбала, але винних шукала зовні. Так легше... З фізруком – окрема тема, цю четвірку Оля пообіцяла йому ще згадати. Щоб знав, як знущатися з тендітних дівчат. Буде мати і розминки, і віджимання!

Настали зимові канікули. В Олі народився братик. Батько трохи змінився, маму вже як раніше не ганяв, але собі спочинку не давав. Тепер мав свіже гасло: «Вперед, бо син росте, а час тікає». Мама посвіжіла – материнство омолоджує. Схудла, стала жвавішою. Оля в батьків відійшла на другий план – і слава Богу. Здавалося, вони змирилися з тим, що дочка вже не їхня. Такий стан речей Олю не засмучував, а тішив. Бо дівчина твердо вирішила – додому не повернеться. Шукатиме роботу вчительки в Самборі. Мама нашіптувала, щоб придивлялася, може, нормальний чоловік трапиться, то щоб заміж ішла. А Оля заміжжя боялася, як чорта, їй одразу тато уявлявся зі своїми порядками-обов'язками... Про сім'ю й не думала. В неї вже були вільні крила, просто вона їх іще не розправляла. А розправить. Обов'язково! Бо є для цього всі передумови, як каже історик. Ось так.

Б

Рішучий епізод, який надихнув Олю дерзати, якщо вона хоче «кольорових» подружок мати

Відмучивши в рідному селі різдвяні свята, Оля нарешті зажила на повну! Наука йшла легко, як ніж у масло. Занять вона принципово не прогулювала. Ліпше дрімати на парах, аніж спати у ліжку. Подружки-випускниці казали, що ще не було такого, аби виключили з коледжу того, хто не має пропусків.

Оля жила на квартирі. Через вулицю від коледжу. П'ять хвилин – і на місці. Мешкала в одній кімнатці з однокурсницею Галею. На щастя, Галя була з іншої групи, а то задавила б Олю заздрощами. Галя постійно скиглила: навчання їй не давалося, вона зубрила, нервувалася... Благо, що була тополиного зросту, добре грала у волейбол, фізрук її у збірну коледжу залучив і гарні оцінки для неї у колег випрошував. Заради репутації

навчального закладу. Його, скрегочучи зубами, слухались, бо... «Рейтинг! – не втомлювалася повторювати директорка. – Колеги, рейтинг! Усе заради рейтингу!»

У переддень Старого Нового року Оля вирішила діяти. Вже давно знала, з ким хоче дружити. Яна і Оксана з четвертого курсу були популярні, відомі на ціле містечко. Про них багато поганого говорили, але до них горнулися. Особливо хлопці.

– Хочу до вашої компанії! – підійшла на перерві до дівчат за туалети, де вони саме курили.

– Ти? – скривилася Яна.

– Так, і мене звати Оля.

– Ми погані дівчата... – хихикнула Оксана і простягнула Олі сигарету. Яна клацнула запальничкою.

Оля впевнено взяла сигарету, ніжно обняла її губками. Затягнулася. Легенько, з остраху, що закашляється. Та ні, нічого... Дим смердів, але не більше. В голові, правда, трішки замакітрилось, поплавло, але тільки спочатку.

Покурили втрьох. Яна зиркнула на Оксану і сказала:

– Ми подумаємо.

– Добре, – Оля шукала смітника.

– Кидай у траву, – порадила Оксана. – В нас для людей нічого не роблять, а потім кажуть, що бардак.

– Коли я можу дізнатися про рішення? – наполягала Оля.

– На наступній перерві. Тут.

– Гаразд, – Оля понюхала руку – смерділа димом. Дівчина підійшла до ялинки, зірвала пучок колючок, розтерла долоньками. Приклала пальчики до носа: – Порядок, – сказала, обернувшись і пішла.

Її наздогнав регіт.

«Не глузливий», – зробила висновок Оля.

Усю наступну перерву Оля простояла біля туалетів. Дівчата не з'явилися. Проте Оля не розчарувалася: чого-чого, а терпіння вона навчилася змалку. Якщо чесно, на місці Яни й

Оксани вона теж не прийшла б. Бо з якої радості отак просто приймати в своє товариство малолітню задрипанку, яка не знати чим дихає, і то тільки тому, що вона «хоче»? Хотіти – не вадить. Аксиома номер один для тих, хто має надмірний, нічим не підкріплений апетит. Проте шкурою Оля відчувала, що дівчата за нею стежать. Це ще ті гадючки! Але у вікнах їх не зауважила. За ялинками, за парканом теж. Дрібка хлопців перед корпусом анекдоти строчили – фіолетові, як баклажани, бо хоч снігу не було, але січень – не сау на. І все. Вітер був вогкий, знервований, рвав на клапті хмари, вряди-годи являючи світові убоге сонце. Протеленькав дзвінок. Оля почекала, поки хлопці розійдуться, аж тоді помаленьку пішла до корпусу. Червонопикий історик однак завжди запізнюється хвилин на десять. І від нього пахне лимоном з домішкою коньячку. Схоже, для нього лекції – нудота безпросвітна. Він так позіхає... як котяра загодо ваний. І навіщо займатися тим, що не подобається? Йому барменом би працювати та життю радіти...

Отакі вінегрети в голові перемішуються, коли думки не контролюєш. Оля ще постояла хвилюк біля дзеркала у вестибюлі й зайшла до аудиторії разом з викладачем. Точніше, він гречно її пропустив, обдарувавши лимонно-коньячним подихом і облизнувшись.

Дівчина всілася, схопила рюкзака, вийняла підручник, розгорнула на «Визвольних війнах українського народу», а там – записка: «Збір біля ратуші о 21:00». Негусто. Та Оля повеселішала і вирішила йти. А щоб не нудьгувати, надумала трохи потішити історика і розклала йому по полицках усі визвольні змагання. Після виступу студентки історик примружився, поплямкав губами, а тоді запитав:

– Звідки ви все це знаєте?

На що Оля, не замислюючись, відповіла:

– Я все своє життя, Опанасе Альбертовичу, воюю за свободу.

– І що?

– Я її майже виборола.

Опанас Альбертович, схоже, хотів розвинути тему.

– А ви можете описати етапи своєї боротьби?

– Можу, – відповіла зухвала студентка. – Але не хочу. Бо це тьма непроглядна, а я люблю проліски.

– Похвально, – мовив історик. – А тепер... – було помітно, що він і гадки не мав Олю відпускати (як не про війни, то про квіти можна пофілософствувати), але продзвенів дзвінок. – А тепер ви вільні... – чи не вперше не тішився закінченням лекції Опанас

Альбертович. Адже вгледів у цій волелюбній студентці потенціал.

В

Епізод-нахаба, що з малолітками не дружить

Вечір на Старий Новий рік згадав, що є передсвятковим. Був він рішучим, мав здоров'я, часу не гаяв, зараз-таки запросив у гості місяця, зірок найсимпатичніших, морозцю замовив у супермаркеті, трохи снігу для романтики надбав на базарі (бо так дешевше), а вітер, злодюжка, сам прийшов. Сидів під дахом ратуші, приглядався, нишпорив, а коли свято почало наближатися, то з'явився перед ясні очі господаря й мовив:

– Я оце проходив неподалік та й думаю собі...

– Заходь, – сказав господар.

Що-що, а вітер ще зими не зіпсував ні разу. Оглянув вечір свої старання-приготування, одягнув кожуха, рукавиці, подзвонив нічці, попередив, щоб на зміну виходила у святковому, виглянув у вікно, що по краях уже вишивкою-сніжинками засіялось, і побачив...

Під ліхтарем стояла дівчина-смерічка, у зеленому плащику, з розпущеним руським волоссям, з очима-рентгенами, губками-звабами, і вітер-шалапут її облизував. Вона його не проганяла, щоб не порозтирати на личку красу, і терпіла.

Якийсь п'яний бевзь придивлявся до дівчатка, хитаючись, рукавом носа втираючи, а потім запитав, заікаючись, ч-чи в-вона ч-часом н-не його ж-жде. Красуня відшила залицяльника стовідсотковим ігноруванням, ані на крихточку не підживила його увагою, а де немає уваги, там немає енергії, а отже, сил, ось так...

Саме підоспіли ще дві ялинки, у зелених кожухах. Змовилися чи як? Одна ялинка була з рожевеньким чубчиком, інша – з блакитним...

– Класні пацани до тебе липнуть... – не забарилася вліпити «компліментом» по самолюбству новоявленої подружки Яна.

– Не кажи... – Оля вдала, наче в «комплімент» не в'їхала. – В нього такі шикарні вії!

Залицяльник краєчком свідомості вловив похвалу, почав пальцями ловити себе за вії,

йому не виходило, він гордо випинав груди і повторював: «Я... Я...».

Дівчата презирнулися. Оксана мовила:

– Менше з тим. Ідемо до магазину, купимо трохи «радості». Ти гроші маєш? – глипнула на Олю.

Та застигла, спантеличена.

– Т-та е... – мовила. – Трохи...

– Ясно. Зараз усе вирішимо.

Забрели в магазин, вервечкою, мов гусята.

– Бери пляшку горілки і шампанське, – скомандувала Яна. – І три пачки сигарет.

– А?..

– На твій вибір.

Дівчата зникли, неначе розчинилися в парі, що ввірвалася всередину через відчинені двері, аби защедрувати пану господарю, добра побажати і гостинця отримати. Оля стала в чергу. Перед нею якийсь дядько в костюмі взяв вино «Кагор» і цукерки «Львівські дефіляди». Бабуся купила оселедець і половинку бородинського хліба.

– Чого тобі, дитино? – запитала продавщиця. Жіночка років п'ятдесяти з добрими очима. Втоплена, як нинішній день.

Оля зачекала, поки з крамнички вичалапає бабуся з оселедцем і напустить до приміщення туману, а тоді мовила:

– Пляшку горілки, – жіночка уважно слухала. – Доброї, але недорогої. Так... Далі. Пляшку шампанського... оцього... – вибрала сама і тикнула на цінник. – Ну і... три пачки сигарет. Щоб були худенькі, легенькі й не смерділи...

– Все? – запитала крамарка.

– Так, – відповіла Оля і вийняла гаманець.

– Паспорт, – насупилася жінка. Мала брови чорні, густі, аж кучеряві.

Оля здивувалася:

– Не зрозуміла...

– Скільки тобі років?

– Сімнадцять майже. А що?

– Продаж алкогольних напоїв та тютюнових виробів особам, які не досягли вісімнадцяти років, заборонено законом! Що, кралечко, новий дільничний тебе підіслав? Під шумок Нового року? Йди, крихітко, геть!

За «крихітку» можна було продавщиці парочку новорічних, перцем присипаних, віншувальних заліпити. Оля відчувала себе приниженою, як у першому класі, коли не стрималась і в колготки напісяла. Вчителька вперто не помічала її піднятої ручки, а коли вже було пізно, то ще й нагримала на малу, мовляв, чом не сказала, що в туалет хочеш, така доросла, і в колготки дзюрити, ая-яй! Дітваки-однокласники наче подуріли, реготали з Олі й тицяли в неї пальцями. Забули оленята, як телятками були... Оля тиждень до школи не ходила – хотіла схитрувати, що їй зле, але захворіла насправді. Певно, з розпачу. Не кашляла, не шмаркала, горло не боліло, а температура сорок висіла на ній, як бурулька, і не сходила. Коли нарешті мама збагнула, що дитина гарячує з відчаю, і пояснила, що життя штука непередбачувана, що навіть директор школи, коли його в кабінеті закрити, у штани напустить, Оля стала помалу оклигувати. А потім, скільки в школі вчилася, коли бачила директора, то їй здавалося, що він до туалету хоче. Що ось-ось не стримається і зі штанини калюжа виросте. На випускному, коли директор трохи «мінералки» випив, запитав Олю, чому вона постійно з нього підсміюється. На що дівчина збрехала, що не підсміюється, Боже збав, а радіє, що в них такий гарний керівник. Директор школи, за всіма правилами жанру, не забув наголосити Олиним батькам, що ладну дитину виростили. Спільними зі школою зусиллями. Мама закивала, і тато погодився, зиркнувши спідлоба, підозрюючи, що, мабуть, «сильні» бульки в тієї мінералки, коли такий скиглій-скупендра, як директор, добре слово сказав... Оля не хотіла чути насмішки від новоявлених подружок Яни й Оксани, тому щосили намагалася вдати з себе ангелятка і попросила:

– Ну будь ласка...

– Я тобі зараз дам «будь ласка»! Купуй молоко з льодяником або пензлюй геть! Дурочка малолітня! І так клепок у тій делікатній голівці жменька, вона їх іще труїть спиртами і димами!

Дівчина вийшла з магазину спантеличена.

– А де «радість»? – здивувалася Яна.

– Ой, ти забула в магазині випивку! – іронізувала Оксана. – Вернися, забори, чуєш?

Оля стала навпроти подружок. Тицьнула по черзі вказівним пальчиком дівчатам між груденята, сказала:

– Ти і ти. Обидві! – додала з притиском. – Пішли в п... пень! – і ракеткою погнала від них.

Чалапала, мов у тумані. Сучки, вирішили з неї поглузувати. Нічого. Вона живуча, татову клітку витримала, то з власною свободою вже напевне якось собі раду дасть. Усе – досвід. Як каже історик, негативний досвід, якщо його сприймати розумом, а не емоціями, – це додатковий камінь у фундамент успіху. Так. Точно. Проблем нема. Єдина заковика – викладач не зізнався, що таке успіх. Певно, сам не знає. Бо люди зазвичай балакають про те, чого їм бракує. Оля перемкнулася на історика – і враз світ перемінився. Став іншим. «Подружки», наче за помахом чарівної палички, зникли, і їх Котигорошко булавою своєю загатив, мов два цвяхи, у потрісканий, наче мозок, тротуар. Був би історик трохи молодший – можна було би з ним спілкуватися. Йому, мабуть, жінки бракує. Любові. Душевної. Хоча він і схожий на хтивого слимака, але пахне гарно. Оля вже давно помітила, що оцінює людей не за словами і вчинками, а за запахом. Історик пахнув надійністю. Дружбою. Але був старий пень, як на Олю, тож мусив шукати собі друзів серед тих, кому принаймні вже продають алкоголь...

Вітер, наче мітла, летів перед дівчиною і розчищав від снігу тротуар. Хотів прислужитися красі – рідко коли він бачив таку симпатичну наполегливість.

«От би фізруку запах історика – був би мужик-ляля!» – подумала Оля і побачила, як біля хвірточки її квартири, під самим носом Бокса, зупинилося таксі й заблимало аварійками, доводячи собацюру до казу.

Вийшла на поріг хазяйка, пані Стефа – в неї чуйка на сенсації ліпша за псячу. Але має жінка один гандж: вічно їй терпцю бракує. Витримати паузу – не для неї. Не дано. Тож вона навіть не намагається. А до цікавого довгого носа додати брак терпцю – це вже хвороба. Чоловік пані Стефи, покійний Микола, царство йому небесне, на основі всебічного дослідження симптомів, керуючись власним практичним досвідом, навіть діагноз жіничного захворювання визначив і дав доступну стислу назву – «Синя груша».

Спокійний, як новорічна муха, він, заряджений дружиною, періодично зривався, пив два дні, а на третій товк її, наче боксерську грушу. Вона всю цю процедуру знала, міліцію викликала на третій день зранку, щоб не прогавила Миколиного нападу, але, як правило, міліція одну-другу парочку ударів по хазяйці пропускала. І коли міліціанти забігали до хати, пані Стефа вже лежала в нокауті, а чоловік нагороджував себе переможним келихом. Спішив, закусити зазвичай не встигав, адже його миттю, замість пояса переможця, пов'язували наручниками.

Потім хазяйка цілу ніч рюмсала, обсадивши себе співчутливими квартирантками, нарікала на долю, згадувала батьків, особливо чоловікових, свекруху, яка мала її за ніщо із самого початку і злість у ній виростила ще з молодості, бо таку відьму п'ять років на одній кухні витримати – то пам'ятник їй, Стефі безталанній, треба ще за життя ставити, не чекати, коли синочок відьми тієї, свекрухи злої, затовче її, нещасну Стефочку.

На ранок у хазяйки зі страху прокидалася совість, і вона мчала ракеткою у відділок забирати свого судженого-рядженого, бо «який не який він такий-сякий е... (ну? хто придумав кращий варіант, як заплутати слідство?), – рюмсала і приповідала, – але свій, рідний... Тямите?» Міліціонери, на диво, тямили, але чоловіка відпускати не хотіли, бо «ким би він там вам, пані, не був, а він – злочинець, жінку, наче грушу, товкти негоже. Ви подивіться, дороженька, в дзеркало, які у вас ліхтарі під очима. Фіолетовий глянс! Отож звільнити – не вийде, сам винен, бити треба так, щоб не було слідів...»

Пані Стефа схлипувала, плакала, потім ревла, плавно переходячи до голосіння. Розуміла, циркачка, що чоловік рано чи пізно з каземату вийде, і не знати, в якому настрої... Тому чекала у відділку. На зміни. Адже мала досвід, який підтверджував тезу, що життя мінливе, все тече, протікає і зникає, а добрі люди не мають права перевестися, бо інакше Богові буде біда... І таки-так, світ не без добрих людей, знаходився чуйний міліціонер, шепотів, що взагалі-то він може посприяти вирішенню цієї катастрофічно жахливої проблеми, але для цього треба хутко, поки начальство не звалилося з неба, як чорт в уніформі, зганяти на таксі додому і привезти стільки, скільки написано в пачці сигарет, якщо її відкрити.

Пані Стефа з розумінням кивала і, як курець зі стажем, конфісковувала пачку з казенного столу і летіла додому – прокльонами дякуючи рідній міліції. І присягалася собі тримати язик за зубами навіть на суді Господньому. Брала гроші із сокровенних запасів «на чорний день» (чоловік не мав знати, що вона за його свободу платила, бо заробила би ще й за розбазарювання сімейного бюджету), вирішувала питання Миколиної свободи, два дні бігала біля нього, як біля збитого яйця, а на третій їй обридало, і вона, знервована і в розпачі, вдарила руками об поли і кричала:

– Зроби щось із тими дверима, бо вони мене в могилу зведуть!

Микола брав викрутку і молоток – інцидент було вичерпано. Мирний період починався з ремонту дверей. Ох, нема коханого Миколюсика, нудьга! На небі, дороженький, Бога розважає!

Спогади, спогади, які ви солодкі, коли вас перебирати в доброму гуморі, і коли ви не на власній шкурі вирощені, а на чужій...

Гілки дерев у світлі автомобільних фар здавалися павутинням, а сніжок кружляв, наче дух спускав. Кволо і без ентузіазму.

– До кого? – гавкнула хазяйка.

Таксист, видко, з гумором дружив. І не дуже жалувал жіночу цікавість, приперчену літами і нервозністю.

– До пса глухого, – зареготав. Хазяйчиному собацюрі Боксові такі жарти не сподобалися, він загарчав, аж піною обслинився.

Оля сховалася за тополлю, що, наче самотня баба-яга, пильнувала ріг каламутної, мов болото, вулиці. Хотіла зачекати, поки таксі вступиться з-під хвіртки, а за ним і господиня в хату подається. Чому цікавість перемагає тепло і затишок, га? Вітер навколо тополі аркана завів, розбігався гультвіса проти ночі, свистів у дівочих вушках, як соловей-розбійник, обцілював холодом...

Та ну її до біса, ту конспірацію! Через стару з порохнявим мозком вона буде тутечки мерзнути, роль ступи для тополі-яги виконуючи?! Розправила крильця, струснула голівкою, попливла до хвіртки гордо, як чайка козацька після вдалого походу, хоча трофеїв Оля ниньки й не мала. Хіба один – досвід називається. Якщо його розшифрувати, то звучатиме приблизно так: усім на тебе начхати, тож якщо хочеш літати – стань спочатку сильною. Інакше посадять у клітку і будуть з тебе знущатися.

Господиня витріщилася в темінь вечірню – знайому ходу вздріла. В такі роки й зір, як в орлиці... Хоча господиня більше на відьму з казок схожа. Розпатлана, зла і липка, мов мухоловка. «А може, душі теж на клей ловляться?» – подумала Оля. І щоб від гріха подалі, мовила: «Прости, Господи». Взялася за хвіртку, металеву, затерту до блиску, як ніс якогось відомого туристичного клоуна, якого треба обов'язково потерти, щоб щастя мати і гроші.

– Що вже натворила? – запитала хазяйка.

Оля стала, витріщилася на стару, роздратування не приховуючи.

– Ви до мене? – напружилася, конспіруючи сичання.

– До тебе, до тебе! Не я ж «Прости, Господи!» казала.

Та в ропухи старої ще й слух музичний! «Чорта має точно», – зробила висновок дівчина і обернулася на оклик.

– Ви – Оля? – запитав водій. Поки мовчав, то видавався нормальним, а як заговорив – клоун. Наче в цирку перед глядачами викаблучується.

– Ні, вона! – кивнула на господиню дівчина і зняла з обличчя таксиста дурну посмішку.

А ці дві сучки кольорові своє отримають! Оля їхнє хихикання у салоні авто нутром чула. Ну-ну...

– Я – Оля! – тицьнула себе в груди господиня. – Кажи, що тре...

Ото справжня подружка! Зразу збагнула принцип конспірації задля ворога ліквідації.

– Пані Стефо, – попросила Оля якомога лагідніше, – проженить їх, будь ласка. По повній програмі, як ви вмієте. А ще краще із взяттям у заручники та залученням правоохоронних органів.

Господиня бахнула громом, наче катапульта важелезним камінням об мур фортеці. Таксист покрутив собі пальцем біля скроні й заскочив у машину. Декілька секунд постояв, вслухаючись у благословення лихослівного вечора, а потім загуркотів, наче каменоломня, і помчав геть. Хазяйка зарядила йому вслід прокльоном, глянула на дівчину. Оля кивнула і показала пані Стефі великого пальця. І подумала, що хазяйка не така вже й зла відьма. Відьма – так. Але не зла. І не чорта лисого, а чортика акуратно підстриженого має. Такого, з яким іще можна домовлятися. А пані Стефа, у свою чергу, подумала, що ця потенційна хвойда – доволі симпатичне гаденя, якщо з ним по один бік хвіртки, тобто барикад, стояти...

– З мене домашнє вино! – пообіцяла Оля господині, ввічливо відпихаючи її від вузької стежки з поручнями, що вела до прибудованої конурки, бо пані Стефа любила поговорити.

– Ловлю на слові!

– Можете не мучитися, я й так знаю, що ви свого не попустите. Біжу, змерзла.

Пані Стефа, голосно регочучи, зайшла до хати, гепнула за собою двері – об'єкт давніх скандалів, коли кортіло чоловікові дошкулити. Бо двері взимку розбухали і насилу зачинялися, а влітку зсихалися й викручувалися, як рахіти. Ниньки господиня тугого входження дверей у раму не зауважила, бо її трудяга-мозок інтенсивно працював над розгадкою поведінки дівчини-квартирантки: що в ній змінилося і чому? Досі ще не бачила зубріів із задатками шльондр. Як правило, вони несумісні. Ця мала нагадувала їй чортика, що хоче літати на ангельських крилах. Не вийде. Пані Стефа знала те по собі. Треба визначатися. Або ти служиш, що неприємно, або тобі служать, що егоїстично. Так, або ти робиш приємно, або тобі роблять приємно.

Ну чому, чому не виходить зробити так, щоб воно поєднувалось? Щоб гармоніювало, як по телевізору розказують? Якщо чесно, вони вже з тією гармонією задовбали! Сидять невротики, кричать, шкіряться, сіпаються, гармонію відстоюючи! Та коли з такою злагодою, як у них, то вже краще бути... як воно там по-мудрому? Ага, дисгармонійним. Пані Стефа замолоду трохи провідницею попрацювала, мудрих людей наслухалася. Ну, й дурнів теж,

але зараз не про те... Аж поки якась вареха чоловікові дурниць не начерпала і він її звідти не забрав. Став, груди випнув, як півень, гребеня розпустив і сказав: «Або я, або вагон». Отаке життя... І тепер не знати, що краще було би: чи чоловік із періодичними заскоками, чи «рушив потяг в далеку дорогу...».

Г

Епізод про вільного пса, або Філософія від Галі

Оля зупинилася біля пса, почухала йому шию, а потім відчепила нашийник – хай побігає в ніч перед Старим Новим роком, відчує свободу. А за це, може, їй собачий бог щось файне навіншує! А що? Треба шукати собі партнерів усюди і якомога більше, може, згодяться коли... Життя тільки починається... А світ такий космічний – не знати, куди доля занесе.

Галя лежала в ліжку під пуховою ковдрою, вчила історію й хрумала яблука. Вчитала в Інтернеті, що яблучна дієта – запорука успіху. Фігура, м'язи, мозок – усьому допомагає. До того ж дешево і сердито. Кілограм яблук з'їдаєш – і вже котлетка не так смачно пахне. Галя подивилася на Олю, оцінила її фіолетового носика і мовила:

– Не розумію, хоч убий мене: ну маєш ти десять бочок золота. Навіщо йти на війну вмирати, щоб мати їх одинадцять? Га?

Оля про таке ніколи не думала. Воюють, значить, треба. Але й справді: навіщо йти на смертельний ризик, коли все маєш?

– Не знаю...

– Ти ж відмінниця!

– Я, шановна, читаю всі ці байки, щоб у заліковій книжці мати симпатичну карлючку, ясно? І мене не цікавлять, зовсім – наголошую – мотиви, через які одні дятли вбивають інших! Усікла?

– Так, авжеж. Але я ось думаю про життя своє... Історик наш казав, що коли хочеш бути успішним, то треба аналізувати вчинки людей, які приносять результати.

– Ти вважаєш нашого історика успішним?

– Ні.

– Ти вирішила на когось напасти?

– Тобто?

– Ну, війну почати?

Галя хихикнула. Покрутила пальцем біля скроні. Мовляв, подруго, з тобою все гаразд? Часом не перевчилася?

– Мені не смішно, – продовжила Оля. Хоч би якийсь м'язик личка сіпнувся, натякнувши, що дівчина жартує. Ні, серйозна начебто. – Бо воюють зазвичай із сусідами, а я – твій найближчий сусід. Ось кордон. – Показала на розділений червоним фломастером стіл. Аж тепер дівчата зареготали. Згадали, як півроку тому за стіл воювали. Аж поки кордони не узгодили. – Якщо тобі мало половини стола, то відразу попереджаю: я не поступлюся. Ні на міліметр. Зрозуміло?

– У тебе синій ніс, сусідко! Там чайник недавно кипів. Іди собі чаю з малинкою закалатай, – запропонувала Галя. Замилювала очі. Точно хоче напасти. Перед капостями всі добренькими робляться. – Але...

– Що?

– Мені здається, я докумекала, чому ті, хто має мільярд, ідуть на смертельний ризик заради мільярда плюс гривня.

– Чому?

– Вони бояться. Їх жене страх.

– Та невже? – іронізувала Оля. – Скупість їх жене, а не страх! Скупість жене на дурість! О! – сподобався Олі власний висновок.

– Ні, не скупість. Таки страх. Я все добре обдумала. Провідчувала. Перед страхом збідніти поступається навіть страх померти. Уявляєш?

– Не уявляю.

– Бо ти бідна, як церковна миша, як ти можеш уявити!

– А ти Рокфеллер!

Оля зіжмакала в колобка кухонного рушника і запустила ним у Галя. Та його зловила і

сховала під ковдру, наче улюблену ляльку.

– Висновок: я не розумію, в чому сенс життя, – сказала Галя. Виглядала розчарованою. Шукала-шукала, а прийшла до того, над чим уже людство товчється віками. Але що Галі до людства? Вона мала голу проблему вже, перед собою, свою! Їй треба було сенсу свого життя – ось так!

– Я тобі поясню, – сказала Оля. – Відкрию секрет, але спершу...

– Можна без «але»?

– Не можна. Бо мене пече чайник. Віддай рушник.

Галя віддала. Тільки в Олю він летів не колобком, а змійкою. Палюшком, якщо кухонної термінології дотримуватись.

Подружка зайшла в кімнату з двома чаями. Галя всілася на ліжку за свою половинку столу, а Оля – за свою. Посередині, на кордоні, рівномірно захоплюючи чужі території, стояла тарілка з печивом «До кави». Галя забула про яблучну дієту і накинулась на печиво – навіть їй фігура, коли вона не бачить, як її з «сенсом» застосувати?

– Я не зрозуміла, – почала Оля, натякаючи на закінчення яблучної дієти. – Що, з твоїм волейболістом уже все?

– По-перше, не з моїм, а по-друге, що означає «все»?

– Каюк? Пройшла любов, засохли огірки?

– Пішла в баню!

– Ну, а якщо до слів не чіплятись, я правильно мислю? Ви вже не «пара-пара, Гриць-Варвара»?

Галя пирхнула.

– Правильно мислиш. Я його покинула, бо він заграє до рудої Юльки з культосвітнього! Ну, ти її бачила – така противна лисиця, вона в перерві між матчами цими кольоровими віниками махає і вигинається! Уявляєш, я – граю, а вона махає! В мене ноги – як струни, в неї – половина моїх, і то вигнуті. А він на неї запав! Чому?

– Бо сенсу життя нема! – випалила Оля. – Затям собі раз і назавжди – і матимеш спокій.

– А що є?

– Сенсики.

– Смієшся з мене, так?

– Ні. От дивися, що я думаю. Мій тато, наприклад. Йому десь сенс життя. Мій, мамин, сусідів. І навіть сенс життя Бога його не цікавить. Він має свій сенсик, який полягає в тому, щоб керувати. Йому дай у сто разів більше грошей і скажи: «Сиди сам у кабінеті, працюй», – він не буде. Він радше за копійки гаруватиме, але щоб мати можливість когось повчати, нудити: «І те не так, і це не те», – ну, ти розумієш...

– Може, він енергетичний вампір?

– Та який там вампір? Хлоп із села. З тяжким дитинством! У нього всі в родині пили, а він заприсягнувся стати зразковим господарем, щоб довести всім! А хто такі «всі»? «Всі» – то ніхто. Терплять рідні. Я, мама, тепер ще маємо малого. Гордієм названого. На старість безхмарну змайстрованого, щоб було кому горня води подати, коли мене чорти в невістки занесуть... Я собі можу тільки уявити, як батько братика, коли той підросте, дістане своїми сенсиками!

– Боже милий!

– Мені теж малого шкода!

– Та ні, я про себе! – вигукнула Галя і накинулася на печиво, наче не їла тиждень. – Про свій сенсик! Я ж сиджу на яблучній дієті й прес, як дурна, накачую лише задля того, щоб показати жирафові Денису, що він помилявся, коли мене на руду проміняв!

– І що?

– Та в тому-то й справа, що нічого! Він з рудою, а я тутки голодую! Олько, твоя теорія сенсиків працює! Ти сама придумала чи десь вчитала?

– Життя придумало. І відкрило мені очі. Бо коли в тата був сенсик – довбати всіх і всюди, то в мене – втекти! Вирватися з клітки на волю і довести собі (зауваж – собі! – це ключове слово), що радість є.

– Цікаво. І що ти для цього робиш?

– Ще не роблю. Нині хотіла почати, але не вийшло.

– А втім, ти...

– ...пташка. І я на волі. Крила в мене розпрямлені, працюють. Я тільки вирішую, в який бік летіти. Де більше радості можна вхопити...

– Зрозуміло...

Г

Кінець Галиній філософії, або мстивий епізод, що звалив провину на собацюру і взяв у заручники грушу

При Галиному «Зрозуміло» за вікном почулися крики, хрумкіт парканчика, Боксове гарчання. Оля і Галя вигулькнули з хати і побачили притулених до стовбура старої груші двох дівчат, а перед ними грізного, мов Змій Горинич, Бокса. І хоч він, як нормальний собацюра, кольорів не розрізняв, але розумів, що з волоссям у цих пискавок щось не гаразд. Мають якусь проблему, і доволі небезпечну. Бо такими дивними вібраціями від них пре, що так і кортить потягати їх за патли. Але зась. Не можна. Бокс досвідчений боець, він знає, що коли не стримається, то буде біда, прийдуть гицелі, поставлять йому діагноз «сказ» – і прощай, душко, зустрінемось на небі! А там не знати, чи є тепла буда, борщ хазяйчин з реберцями, підгорілі шкварки і постійні гостинці від квартиранток, які хоч-не-хоч, а щось смачненьке, готуючи, зіпсують-таки і йому підкинуть. А що для людини з душком, то для псюри самий смак!

Вийшла пані Стефа з ліхтариком. З таким потужним світлом, як на чолі локомотива. Схоже, ліхтар був зі старих запасів, з тих щасливих молодих років, коли поїзд пирхав, як лошак, розвозячи по всенькій країні молодість, силу і красу.

– Бокс, фу! – скомандувала.

Псюра, видно, був солідарний з хазяйкою, що біля груші сказала «фу». Та не одне, а цілих два. Тому й гарчав. Господиня посвітила на полонянок. Одна була рожева, друга – блакитна.

– Мати Божа! – вирвалось у старої. – Чого треба? – запитала.

– М-ми щедрувати йшли... – сказала блакитна голова. Рожева закивала, що так, правда.

– Точно! Клоуни! А колись так не наряджалися... Куди світ котиться? – господиня схопила Бокса за гриву і потягнула до буди. Він зробив два кроки і застряг.

– Дайте йому ковбаси! – порадила Оля.

– Іще чого! – обурилась пані Стефа.

– То тягніть!

Пані Стефа тикнула пальцем у кольорових полонянок, що посмілювішали, але грушу-фортецю покидати не спішили.

– До кого ви йшли щедрувати?

– До Олі.

– Аякже...

Оля зникла у своїй конурці. Вийшла з добрим куснем Галиної копченої ковбаси.

– Пішли, Боксе, – сказала. – Защедрую тобі трохи. Заслужив ти, братику, жити по-новому. «Щедрик-ведрик, дайте вареник, грудочку кашки, кільце ковбаски, ще того мало – дайте і сала, а як донесу, дайте й ковбасу». Ну як? – зазирнула шалапутна Оля в очі хитрому собацюрі. – Годиться? – Бокс завилляв хвостом. Книжки пишуть, що так пси радіють. Є версії, за якими вони навіть сміються хвостом, бо на писку усмішка їм не вдається. Вишкіритись виходить, а усміхнутися – ні. На те вони й собаки, щоб бути такими унікальними сміхунами. Зате люди либляться вздовж, упоперек, діагоналями, ромбами і кругами, словом, по-всякому, до ладу й не до ладу, зовсім не переймаючись при цьому, чи їм справді радісно. Певно, з часом Бог удосконалить людину і відновить їй хвоста, бо як інакше дізнатися, лицемірить вона чи ні? І дівчатам-щедрувальницям було б легше. Не трусилися б зараз під грушею в подертих джинсах, брудних платтячках, з дурнуватими усмішками, а висіли б собі он на тій гілляці, що до вікна зазирає, за хвостики свої причеплені, й щедрували б господарям на щастя і собі на радість.

Господиня спочатку хотіла за паркан зламаний завестися, прочухана виписати, як тим, хто йшов щедрувати, так і тій, що мала їх прийняти, та коли побачила пошматований одяг щедрувальниць, то всміхнулася винувато, згадала, що щось там у неї в духовці горить – і зникла. Бо хоч дівчата й проникли у її приватну власність, але пообдирав їх її приватний пес. Тож могли бути проблеми, а дільничний їхній такий гад, що без хабара не вступиться. Якщо на собаці не вийде нагріти, то візьме своє на незареєстрованих квартирантках. Бо ж пані Стефа все-таки бізнесмен!

Отакі-то палахкотливі, як зірки, вечори українські в ніч на Старий Новий рік! Якесь собі подвір'ячко із шістьма душами, двое з яких тимчасові, двое взагалі випадкові, одна постійна і пес! А стільки емоцій! Цілий світ просто! А вражень? Хоч бери та пиши книжку про той вечір, бо немає в Божому замислі нічого випадкового!

Немає! Принаймні для пані Стефи, бо вона була глибоко віруючою жіночкою. І через шпарину в шторі дивилася, що буде далі.

Яна і Оксана, оглядаючись, чи Бокс не біжить, упірнули до хати. У коридорі перезирнулись. Галя не стрималась – хихонула, згадала про крутих дівчат «кольорових», які тепер були схожі на двох обскубаних курок. Оля була серйозна, супилась і мовчала.

– Хотіли зробити тобі сюрприз... – розвела руками Яна.

– Сюрприз удався. Ще в магазині, – умить зреагувала Оля. А що? Її територія, має право повикаблучуватися. Де ж, як не тут?

– Коротше, колемось. Наш план провалився, як сантехнік у каналізацію. Точніше, пес, щоб він здох, усе поламав... Збирайся, в нас вечірка, вже все готове...

– Серйозно? – іронізувала Оля. Пам'ятала, якою дурепою в магазині почувалася. – З мене на сьогодні досить.

– І так планувалось одразу. Згідно зі сценарієм. Решта все – просвітницька зав'язка.

– То що, конфлікту ще не було? – запитала Галя.

– Був. Під грушкою!

А Галя злопам'ятна-таки. Вміє смоли гарячої в душу роз'ятрену підлити. Пам'ятає, як кольорові дівиці у перші дні навчання вчили її «вітатися». Боксу презент треба зробити. Привітав їх по повній програмі. З Новим роком! Молодець! Штани їм зробив модні, подерті. І плащики із вкрапленнями плям кори грушки!

– Можеш свою дотепну подружку взяти, якщо хочеш! – Яна кивнула на Галю. – Будемо ми двоє і ви двоє. Хоча передбачалося троє.

– Дякую! – заплескала в долоньки Галя. По-чудернацькому. Як в цирку клоуни. Якби не почала одягатися, то й невтямки було б, що означає її «дякую» – іде чи не йде.

– Що, вперед? – не вірила своїм очам Оля. Галя-підкур, яку з хати навіть романтичними зірками не виженеш, хоче кудись на ніч холодну зирячи чалапати?

– Певно, що так! Раз такі круті, авторитетні дівчата запрошують! Я – за! Двома руками! – Галя взяла ще й Олину руку і піднесла її догори. – Три – за! – підбила підсумок голосування. Одностайно! Гайда в гості!

Що робить з покинутими дівчатами-мовчунками стрес! Язик розв'язує! Ото екземпляр! Щебетух скове, як льодовиком, загання в глуху депресію, в німоту й глухоту, а Галя зцілив. Чому? Бо вона мудра дівчина, розуміє, що коханий може її покинути будь-коли, і навіть другом запропонує бути, але переживати за неї він не зможе. Хоче, може, та не зможе! (Класний каламбурик змайструвався.) Сил забракне! А Галя не в тім'я бита – бути самотньою, та ще й нещасною, не хоче. Не дозволить собі. Дієта – так, це ще півбіди, можна і перетерпіти, для себе старається і для потенційного нового коханого, а страждання – ні. Хай Дениско страждає, коли збагне, який скарб утратив. Ох, буде проситися, на колінах молитиме повернутися, а Галя суворо і гордо скаже: «Пішов геть!» Обернеться і зникне з його очей, як із подіуму. Потім ніч не спатиме, гадатиме, чи не переборщила з інтонацією в одкровенні «Пішов геть!» і надіятиметься, що він прийде ще (бо ж любить-таки), і вона буде милостивішою. Отож усе вже запрограмовано наперед. Майбутнє давно визначене! Бог марно хліба не їсть!

Яна й Оксана настрій мали трохи попсований. Бокс ім не тільки сценарій шоу заповорів, а й лахи спаскудив. Але оптимізм покинутої Галі ім дещо духу піддав, вони розправили груденята, стріпнули кольоровими голівками, заспівали: «Час рікою пливе, як зустрів я тебе, як зустрів я тебе, моя пташко, довго-довго дививсь, марно очі трудив, та впізнати тебе було важко».

– Коротше, молодь України! Вище голову і до пригод кроком руш! Щоб, Боже борони, не сидіти з таким стражденим обличчям, як у моєї мами, коли вона «Час рікою пливе...» чує. Бо це кінець світу, повірте, – попередила Оля.

Коли дівчата йшли повз вікно пані Стефи, воно, ясна річ, відчинилося.

– Куди?

– Щедрувати! – відповіла Галя. – Візит ввічливості.

– Вважайте там! – попередила господиня. – Із псами всякими! І довго не будьте. Бо я за вас відповідаю! Вас мені ваші батьки довірили, між іншим! Я, так би мовити, ваша тимчасова мама...

– Пані Стефо, – перервала господиню Оля, – а ви не образитеся, коли ми недослухаємо про те, як важко, відповідально і водночас почесно бути господинею квартиранток – молодих дівчат – у яких кров шумить ого-го!

Пані Стефа застигла з відкритим ротом. Не думала вона ніколи, що її феєрична промова вже через півроку стає неактуальною. Аж соромно стало. Та ж були часи, коли вона ще й на четвертому курсі про «відповідальність і почесність» квартиранткам торочила... Ось чому вони, як опудала, кивали і дурнувату серйозність зображали... Вік живи – вік учись... Треба щось нове придумати! «Дотримання квартирантами умов проживання як запорука

вступу до Європейського Союзу!» О! Такого ще не було! Такого навіть фантазери-унікуми з Верховної Ради не придумують!

Д

Романтичний епізод про пса, що на дівчат задивляється, і про силу торта «Бджілка»

Вечір плавно лягав під ніч і розчинявся у ній, наче кава в гарячій смолі.

Бокс лежав у буді, поклавши голову на лапи, і розмірковував про життя. Згадував літо, кролика сусідського. Смачний був небіжчик, не з морозилки і не з пательні, а справжній, з адреналіном! Міг іще жити, правда, але зась, попався! Хоча не марно своє відкалатав кролик, йому, Боксові, прислужився, енергії дав. Можна навіть припустити, що він продовжує жити у псові. Так, ніщо безслідно не минає, все з чогось та й починається і у щось переходить...

А вона? Грайлива така, мов козуля, крутилася біля паркану два дні, вабила до себе! Бокс нашійника перетер-таки, бо втратити таку красу, яка тебе ще й закликає, то треба бути останнім бовдуром. Псом без роду, племені, розуму й гордості. Три дні прожив, наче в раю, зі своєю любкою Пальмою, а на четвертий вона попалася – господарю своєму. Задрімала на сонечку після бурхливих любощів, поки Бокс до водопою бігав. Не встеріг. Господар Пальми Іван Іванович чоловік був добрий, уважний, пильнував її – в теплі, чистоті та їжі поживній не відмовляв. Але в усьому має бути міра, шановне людство! Вже хоч до любові не лізьте, в душу псячу, ланцюгами стиснену і вольєрами скуту, не плюйте, будь ласка! Не будьте сутенерами, люди, бо воздасться вам!

Повів Іван Іванович Пальму до якогось Джека. Бокс не міг заспокоїтися, не пив, не їв, не спав, скавулів, як за небіжчиком, тижнями, і господаря Пальми, і Джека проклинав, хоча той Джек Богу душу винен – на кого йому сказали, на того й слинився. Ночами довжелезними, як поїзд, Бокс просив Бога, щоб Івана Івановича в наступному житті сучкою породив. І щоб такі бридкі пси її обслуговували, як коти обскубані. Аби знав, падлюка, як звідництвом займатися. Одного разу влітку Бокс здалеку бачив Пальму з цуценятами. Їй уже було не до нього – дітей пильнувала. Цікаво, а чи малі схожі на нього?

Бокс занюхав копчені ребра. Ще слинка не встигла зібратися в пащі, як Олю вздрів. Вона нахилилася, погладила його по гриві, за вухом почухала, вийняла з сумки ребра і поклала під самим його носом. Поважно, в чистій одноразовій мисці. І сказала по-змовницьки, пошепки: «Дякую, друже...» Бокс подумав, що якби він був чоловіком, йому би Оля дуже подобалася. Бо вона, крім того, що була вродлива і добра, ще й пахла гарно. Майже як

Пальма. А нюх ніколи Бокса не підводив. Як змалку був гострим, наче лезо, таким і зостався...

Кольорові дівчата і Галя вийшли на вулицю. Оля затрималася, вдала, що взуття поправляє, а насправді псові дякувала. Наздогнала подружок аж за тополею-ягою, за якою ще недавно ховалася від пані Стефи, чекаючи, щоб таксі поїхало геть.

До Старого Нового року була ще година. Морозець хукав десь так мінус трьома, сніжок кружляв, як пух тополиний, блимали поодинокі зірки, місяць то виставляв пузо, то ховав, наче на гостинці натякаючи, дівчата брели вуличкою, ледь освітленою ліхтарями-павуками, і дихали романтикою.

– Пішки? – запитала Галя.

– А скільки тут до центру? – здивувалася рожева Яна. – Чи як?

За будинком боролася сама із собою тінь. Якась її частина прагнула засвітитися, а інша наполягала, що краще померти темною. Подружки зупинилися.

– Галю, можна тебе? – додав вечору романтики тремтливий бас.

Щічки Галині враз спалахнути, наче мороз їх буряком натер.

– Що ти тут робиш?

– На тебе чекаю.

– Знаеш що, Денисочку? На руду свою чекай!

Денис хоч і вигнався високий, як тополя, однак, схоже, дурним, як квасоля, не був. Не виправдовувався. Не пояснював. А як розумний чоловік запропонував:

– Зустрінь зі мною Новий рік!

Галя застигла. Пропозиція справжня, в лоб – і зваблива, наче торт.

– Я твій торт купив. «Бджілку».

Дівчина зиркнула на подруг, шукаючи підтримки. Їй отримала. Побачила, що вони заздрять їй, аж слова не можуть витиснути із себе, тому сказала Денисові:

– Так, – і повисла в нього на шиі.

Ні, це собі треба тільки уявити, яким височезним мав бути той Денис, коли на ньому повисла вежа Галя! Фантастика!

– Ряди рідішають, – сказала Оксана.

– «Зріділа» – так і була ж незапланована... – розрадила кольорову подружку Яна.

– Може, ще й мені вивітриться? – примружилась Оля.

Подружки зареготали.

– Ні, ти й так нам нелегко дісталася. Хочеш чи не хочеш, а ми таки посвятимо тебе у хвойди!

– Йой, їх уже три! – перекривляла біологічку, ніжно Хромосоною прозваною, Яна.

– Оте мале біле шльондреня до тих фарбованих курв пристало! Де ти, Дарвіне? Прийди і вчини природний відбір, бо Бог із Його добротою не справляється! Світе, куди ти котишся? – по черзі приповідали і кривлялися дівчата. – Боже ти мій – блакитні патли! Святоньку – пуд смоли на віях! Спаси і сохрани – спідниці вище трусів! А нігті чорні – кінець світу!»

Брели і ніч реготом частували. За автошколою зупинилися. Яна спохопилася – в сумочку полізла.

– Покуримо, – глянула на годинник. – Встигнемо. – Шукала сигарети й оглядалася.

Е

Повчальний епізод про стоп-кран, якого, щоб працював, час від часу треба зривати

З-за рогу випірнуло таксі. Біля дівчат зупинилося. Таксист, як гусак, голову з вікна випнув, запропонував:

– Свято наближається. Можна не встигнути. Їдемо?

– Та давайте! – Оксана першою пірнула у салон авто.

Веселощі залишилися на вулиці. Таксі, яке перевезло на своїх сидіннях море доль,

любило на старість тишу. І не просто любило – вміло її собі змайструвати. Обкурювало пасажирів своїм життєвим досвідом, натякаючи на те, що вони вже ніколи не будуть там, звідки вибралися, – і людям німіли язики.

Їхали дівчата мовчки. Оля стала серйозною. Думала. «От сучки, – прокручувала собі подумки надійність подружок, – і після пригоди із псом далі хитрують. Таксі те саме, водій теж. Сто відсотків – домовились, що він має випадково під'їхати. Є чудеса під Старий Новий рік, але не стільки ж! Треба бути пильною – хтозна, що в тих фарбованих головах плаває. Ще в рабство продадуть – а хто Олю дуже шукатиме? Наша геройська міліція? Ага, спішить і падає!»

А коли виходили з машини, Оля себе похвалила: «Як добре, що я їхній візит передбачила і пса спустила, – запишалася. – Значить, я теж штучка-закарлючка, а не якийсь там порожній нулик. Коротше: відриваюсь із мозком, увімкненим на всі сто!» – дала собі установку.

– А хлопці будуть? – запитала Оля кольорових подружок.

Її наче не почули. Проігнорували. Та нехай.

– Через центр! – скомандувала Яна. Сиділа спереду – замовляла музику. Таксист кивнув.

Вечір по-філософському підпер підборіддя і чекав, поки на зміну йому прийде ніч. Не нудьгував. Біля ратуші було шумно. Погода розкішна, народ масово вибрався на свіже повітря. Телевізор – добре, тепло – чудесно, а магія передноворічної ночі вабить-таки! Особливо у Старий Новий рік! Ну мусить же щось неймовірне бути в Старому Новому році, інакше чому люди його досі пам'ятають і шанують? Зараз такий зледачілий час, що просто так тобі ніхто навіть не кліпне, не те щоб устати й піти! Сходити кудись власними ніжками скоро буде вважатися за подвиг. Бо життя стало віртуальним. Клацнув на клавішу – і ти вже на концерті. Ніби вдома, а ніби й у залі. Оце «ніби» скоро зітре всі прийняті норми «нормальності», і у світі запанує безлад. Кожен думатиме лиш про те, як дати собі раду з власною головою. А решта – дурниці. Дріб'язок.

– Пригальмуй!

Таксі зупинилося біля ресторану «Забаганка». Одразу ж до машини підійшла дівчина і зазирнула в салон. У заздалегідь прочинене Яною вікно.

– А, це ти! – скривилася краля. – Привіт! Думала, клієнт. Запізнюється, кнур. Допиває, певно. Боже, як мене ці п'яні морди дратують! В мене скоро на них алергія буде...

– Ти вважай, Насте, щоб на щось інше не мала алергії! – невдало пожартувала із заднього сидіння Оксана.

– О, і ти тут! Аякже, солодка парочка! Вітаю! – зазирнула назад. – Та увімкни світло, хай подивлюся, хто там! – гавкнула до таксиста. Яна кивнула, що можна. Таксист увімкнув.

– Новенька?

– Так.

Підїхала якась іномарка і божевільно засигналила у спину таксі.

– Мій, певно, – сказала краля. – Нетерплячка кнура вхопила... А чим я так раптом заслужила на вашу увагу, якщо не секрет?

– Посвячуємо новеньку у хвойди. Гулянка буде.

– Як бачите, не можу.

З усіх вікон іномарки визирали п'яні колобки. Рум'янощокі й лисі.

– Може, плюнеш і зав'яжеш? – запитала Яна. – Поки ще місце не зайняте.

– Пізно, дівчата...

– Кожної миті можна почати нове життя, – це Оксана втрутилась.

Краля закивала. З порожнім виглядом самотньої бабусі, яку гризуть гріхи молодості.

– Це ви їй скажіть! – зиркнула на Олю і, вишиваючи стегнами, під схвальні вигуки колобків, попливла до машини.

Дверці – лясь! – і водій, Яна й Оксана витріщилися на Олю. В її очах був жах і... свобода.

Вечір насупив брови, потер лоба. «Такого поєднання не може бути! Апріорі! Жах і свобода несумісні!» – подумав (вечір закінчив філософський факультет Небесного університету, тож міг собі дозволити такий емоційний подив).

– Але е! – заперечила йому ніч, що саме вийшла на зміну. – Є! – повторила, не приховуючи спантеличення.

Вечір відкрив журнал інцидентів. Від руки написав: «Зміна минула успішно. Інцидентів не зафіксовано». Поставив підпис. Колеги журнал інцидентів жартома називали старосвітським. Бо хто пише від руки в час передових комп'ютерних технологій? Погортав журнал. День у день – одне й те саме: «Інцидентів не зафіксовано». «І що з того, що вони

були? – вигукнув вечір. – Їх же не зафіксовано!»

– Не бунтуй, – усміхнулася ніч. Поплескала вечора по плечу. – Таке життя. Не записано – отже, не існує. Бо нікому не треба клопоту на свою голову задля зцілення чужого головного болю. Я не дуже туманно висловила?

– Чіткіше не буває! – вечір глянув на годинник, присів за комп'ютер. Згідно з робочими інструкціями, він має написати звіт за півгодини до закінчення зміни. Але піти з роботи рівно опівночі. Якщо все спокійно. Бо рівно опівночі ніч своїм підписом перебере відповідальність на себе. Порядки, порядки, хто вас придумав?

На відвертий подив водія, Яни й Оксани треба було щось відповісти.

– У мене таке враження, що хтось незримий мені щось шепоче. По черзі. І в різні вуха, – прокоментувала свій «жах і свободу» в очах Оля.

У салоні запала тиша. Бо кожен прислухався до себе.

Є

Епізод про те, як добре в теплі їсти, пити і про життя говорити

Квартира у «кольорових» дівчат була невеличка, але затишна. Кухонька «відійди – пройду» і кімнатка з великим вікном на три ліжка з тумбами біля кожного, що за персональні письмові столи слугували, три табуретки, худенька шафка, високе дзеркало на стіні, заляпане косметикою...

Електронний годинник на журнальному столику, захаращеному помадами, парфумами, тушами, серветками, перекисом водню, йодом, ватою, горнятком з кавою, в якому проріс «пеніцилін», показував «23:45». Оля звела брови. Чоло видало подив ніжними, наче морські хвильки, борозенками.

– Не дивуйся, що там бардак! – зареготала Оксана. – Це спільна територія. А де немає господаря – там завжди безлад. Бо людина егоїст – вона може дбати тільки про те, що її. Отак! Учися, мала, поки я ще коледж не закінчила, не змила з волосся блакитну фарбу і не поїхала у своє рідне задрипане село сіяти добре й вічне в ангельські душі дітей! О!

– З тебе вийшов би непоганий депутат! – похвалила свою кольорову подружку Яна. – Говориш, наче крем втираєш!

– Вийде... Вийде, заїде і ще раз вийде... – реготнула Оксана. – Несемо стіл сюди чи на кухні сядемо? Там телевизор, нормально, га?

– Перестань! Свято яке не яке! А коли якийсь святий Василь сіяти прийде? Негарно якось на кухні чи як? Ще що на голову впаде...

– Вже 23:50, – тицьнула в годинник Оля.

Яна її розрадила.

– Не переживай, мала, в нас усе готове. Неси стільці – будемо в кімнаті. Вона хоч як темниця, з вікнами малими і під стелею, та все ж не кухня.

Дівчата притягнули з кухні стіл, поставили навпроти ліжка. Накрили чистим обрусом. Принесли з холодильника вже нарізані й розкладені по тарелях копчену скумбрію, ковбасу, голландський сир, оселедець із цибулькою, бородинський хліб, печиво, яблука, апельсини дольками, лимончик, ківі кружальцями і цілі мандаринки. Начищену вже картоплю вирішили потім зварити – якщо треба буде. Ну і підливу грибну, Яниною мамою зготовану, розігріють потім. До картоплі. А зараз...

Яна розкоркувала пляшку «Перлової», налила по півсклянки кожному. А потім дівчата поставили кожна навпроти себе дві кольорові стограмові пляшечки – Яна – з рожевою рідиною, Оксана – з блакитною. Годинник показував «23:55». Вони одночасно, з двох боків, влили в склянку Олі кожна своєї рідини.

– Що це?

– Настоянки на наших гріхах. Коли ти це вип'єш, станеш однією з нас! – урочисто проговорила Оксана. – Коротше: ми посвячуємо тебе в ТВД.

23:59.

– Що це означає?

– Товариство вільних дівчат!

00:00.

Випили! До дна! Не лишень за посвяту в ТВД, а й за Старий Новий рік теж!

Рипнули двері. Дівчата нашорошились. На порозі стали двоє хлопчаків. Десь так класи перший-третій.

– Можна сіяти? – запитав старший.

– Треба!

– Нас послав Святий Василь засівати в заметіль.

Й особливий дав наказ, щоб засіяли і в вас!

Ще й навчив казати так: на кохання – сім мак, Сієм жито на добро, а для сміху – ось пшоно. На здоров'я вам овес, щоб був кріпкий рід увесь. А від заздрісних осіб сім вам пшеницю-хліб!

Сіем, сіем, засіваєм, з Новим роком вас вітаєм!

Хлопчак не шкодував зерна. Обсівав дивних кольорових дівчат – білу, рожеву і блакитну – щедро, з запалом. Вони були цікаві, «з родзинкою», а не чорно-білі й злі, як портрети відомих людей у школі. Ось кого треба на стіни чіпляти, тоді навчальний процес піде! Полетить!

Другий хлопчак продовжив:

– Сіем, сіем, посіваєм, щастя-долі вам бажаєм!

У щасливій вашій хаті щоб ви всі були багаті,

Щоб лежали на столі паляниці немалі,

Щоб були у вас ковбаси, молоко, і сало, й м'ясо, І млинці, і пиріжки, і пухнасті пампушки.

Щоб були ви в цій оселі і щасливі, і веселі!

З Новим роком!

Ото радості принесли діти!

Коли за хлопчакми зачинилися двері, Олі здалося, що все, чого вони бажали дівчатам, здійснилося. Миттєво, як у казці з якимсь чарівним предметом, що виховує в людей схильність до ледарства і безвідповідальності.

Зголоднілі дівчата накинулися на їжу. День видався щедрим на пригоди, забрав купу енергії. Чого тільки варті знайомство біля туалетів, стресовий похід до крамниці, ув'язнення собацюрою біля старої грушки, підозрілі думки пані Стефи, що гатили по

здоров'ю сильніше за шкідливі звички, ну і, звісно, час: хоч-не-хоч, а він свою здоровенну порцію енергії за день з'їдає. Бо все живе мусить житися. Ось...

Три подружки дозволили собі при святі допити пляшку «Перлової», горілочка притупила в їхніх мозках ті стежки між звивинами, що відповідають за «проблеми», натомість проклала шлях до «радості», навпоперек, не гаючи часу. Дівчатам було добре, ситі та веселі, вони говорили і курили. Як у тій пісні.

Оля нарешті відчула себе пташкою – вільною, наче думка. Куди її скеруєш, туди вона полетить. А куди полетить – у такі пригоди і встряне. Все закономірно і чесно. Подобався Олі такий стан безтурботної легкості. Ніхто над тобою не стоїть, не супиться, що не так щось, не скиглить, не керує, не робить тобі своє добре...

– Ти вже куриш, як Змій Горинич! – засміялася Оксана. – Ти ж нині біля туалетів тільки почала! – дивувалася.

– А чому початок завжди має бути невдалим? – запитала Оля. – Хіба гріх зразу робити правильно? Ну чому одразу мають бути подряпини, синці, зневага і розчарування?

Яна таки була авторитетом у кольоровій парі! Ним вона залилася і в кольоровій тріаді. Вона скочила на ноги, розлила у склянки рештки горілки, жестом покерувала, що треба випити, а тоді промовила:

– Ось про те, як уникнути подряпин, синців, зневаги і розчарування, ми зараз і поговоримо серйозно. І навіть якщо після цього ти схочеш дати драла, то не вийде! Чому? – запитала Яна в Олі.

Дівчина мовчала.

– Тому що ти посвячена у ТВД! – проголосила Оксана.

– А з товариства вільних дівчат дорога тільки одна. Куди? – примружилась Яна.

Оля вибралась на табуретку і зобразила статую Свободи. Замість факела тримала порожню пляшку, замість таблички – обняла «Педагогіку».

– До звершень! – проголосила. – Підкорювати світ!

Кольорові дівчата презирнулися. Не виправдали сподівань Олі на вдалий жарт. Навпаки, посумнішали.

– Ага. Диплом у руки – і до школи! – відповіла Оксана. – Ось куди веде дорога із товариства вільних дівчат. Найкраща дорога!

Оля не могла збагнути мінливого настрою нових подружок. І не дуже старалася. Списала їхні дивацтва на «Перлову» – так легко, вигідно і зручно. Коли знаходиш винного – то наче розв'язуєш проблему.

Ж

Епізод про те, як треба жити – не тужити і честь берегти

Здавалося місяцю, що ранок розучився ходити. Повз, немов кінець світу до свого початку: всі його провіщають, підганяють, а він знає своє – живе на повну у світанковому царстві, за кулісами ночі, не метушиться, не звертає уваги на чужі химерні бажання побачити, як корчиться в конвульсіях ближній...

У місяця з перепою ще ніколи не була така важка голова, як нині від балачок трьох кольорових подружок, у думки яких він здуру вгруз, підслуховуючи дівочі посиденьки в ніч на Старий Новий рік, а видряпатися так і не зміг.

«Це трясовиння! – сердився на себе місяць. – Воно тільки зверху яскраве-зелене, периною-мохом устелене, а насправді засмоктує й не відпускає. Ранку, де ти? Приходь швидше, а то булькну – і згадуй лиш як звали. Ще не було у світі такого, щоб місяць утопився в болоті дівочих фантазій! Я не хочу бути першим – така слава мене поховає!

Що завзятіше місяць дівочі нічні одкровення проганяв – то краще вони почувалися в його голові. Додавали русявого, рожевого і блакитного кольорів, перепліталися, вкорінювалися, ставали рідними...

– Так що, мала, свобода – це тобі не казка про Колобка. «Я від діда утік, я від баби утік...» Бо, бач, старі його утискають... Герой великий знайшовся! Ну і що сталося з Колобком? – говорила Оксана.

– Ясно що. Його лисиця зжерла! – пирхнула Оля. Тарілчастим поглядом, на денці якого, наче під час ворожінь, корчився в конвульсіях горбатий знак питання, поцікавилася: – А до чого тут я?

Яна і Оксана переглянулися. Навіть попри різні кольори голівок, вони були наче два чобітки – пара. Кольори – це дурниця. Головне – розмір сходився, і фасон, і підбори гострі, наче роги.

– Ми тебе знаємо якихось півдня, а пластинка твоя заїжджена нам уже все розповіла.

– Якщо коротко. Цитую: «Мені головне – вирватися з батьківської хати, а там хоч Земля хай з орбіти злітає». Правильно?

Оля замислилася.

– Ну, взагалі-то правильно.

– Ось.

– Що ось?

– Таж коли Земля з орбіти злетить, то ти з нею помандруеш галактикою. В курсі?

– Не думала про таке.

– Отож.

Місяць почухав лисину. «Що вони мелють? – звів брови спантеличено. – Та якщо Земля з орбіти злетить, то вона згорить! Разом з їхніми кольоровими головами!»

– Так що свобода – це не лишень можливість іти куди хочеш і з ким хочеш, пити, курити і з хлопцями дружити! Свобода – це використовувати по максимуму і з розумом усі можливості тепер і – найголовніше! – наголосила Яна, – завжди мати шлях до відступу! Відступу в майбутнє!

– О! – підтримала подружку Оксана. – Розшифрую: не запаскудити майбутнє!

– Ви з мене глузуєте? – реготала Оля. Дотепи дівчат їй подобалися.

– Аж ні, аж ні...

– Не кажи...

Яна налила в чайник води. Ввімкнула. Він почав сичати, як знервоване гаддя.

– Чаю до раю! – підморгнула. – Ось, мала, скажи нам: хто ми такі?

– Ну, ви вільні... Ви безтурботні... Вас бояться інші дівчата. До вас тягнуться хлопці. Вас остерігаються викладачі. Ви сміливі в словах – а ніхто дурнем виглядати не хоче. Ви оригінальні зовні. Ваша поведінка – виклична. Ви вабите чимось...

– Все?

– Ну, не знаю...

– А чому ти не кажеш, що ми п'яні повіі й курящі наркоманки...

– ...які давно вже працюють на столичний кримінал, надаючи секс-послуги?

Оля перестала тішитися.

– Так, кажуть і таке...

– І?

– Я теж так думаю, якщо хочете знати...

– І чому це тебе не зупинило? Навіщо тобі друзі, в яких гарна тільки обгортка?

– Цікавість...

– Мало...

– А ще я думаю, що я в будь-який момент, якщо що, зіскочу...

– Тобто?

– Утечу від вас.

– Дзуськи! – Яна показала Олі дулю.

Оксана вдарилася у роздуми. Здалеку, наче мандрівник, що прокручує в голові маршрут, знаючи, звідки стартує і куди має прибути. І не гребує проміжними зупинками, бо саме вони, крапочки на карті, і є тими найважливішими моментами, що, з'єднуючи початок і кінець, роблять подорож успішною.

– Від нас, може, і втечеш, від криміналу теж можна, якщо постаратися і якщо пощастить. З наркотиками сяк-так люди зав'язують, якщо дідько відпустить, зеленого змія теж можна придушити, секс-послуги – штука тимчасова, бо молодість скороминуча, куріння взагалі забавка невинна – крім як собі фактично нікому не шкодиш, якщо в небо дмеш, а...

Оксана вкинула по пакетику чаю в горнятка. Яна налила води.

– А від себе не втечеш... – завершила мандрівку заялуженим висновком. На, маеш... Та

розгорни будь-яку газетку – там порад на тему «Як утекти від себе» тьма-тьмуща. Від них аж проліски в'януть.

– Тобто?

– Смороду від гнилі, що отут накопичиться, – Яна поплескала себе по душі, – жодним викличним шматтям не затулиш...

– Ти ж, мала, віриш у силу запахів? – прийшла на допомогу Яні Оксана.

– Вірю.

– Тоді маеш зрозуміти.

Кольорові подружки сьорбали чай, чорний, наче затишний, бездумний сон, пахучий, як безтурботне дитинство, чай парував, мов аромат казки, а Яна й Оксана облизувалися і хитро переглядалися. На губах у них була пудра від тістечок.

Оля якусь хвилину придивлялася до подружок, переводячи погляд з однієї на іншу, ніби маятник, а потім до неї дійшло:

– Та ж ви з мене насміхаєтеся! Розігруєте, так? Знущаєтеся з малолітньої дурочки. Думаєте, село темне, можна з нього поржати! Начиталися модних журналів – і мудруєте? Вам мало крамниці, де з мене тітонька поглузувала, наче з малявки дитсадкової! Ви мені розкажете про душу? Продовжуючи догоджати своїм тілам, горілку п'ючи, курячи, тістечка із чаєм смакуючи? Моліться, коли про душу думаєте! До церкви йдіть, а не в бар! – Оля поглядом дегустувала Яну й Оксану і не могла відчуті їхнього справжнього смаку.

– Ви жартуєте, так? – кольорові подружки головами захитали, що ні, не жартують.

– Це гра, ритуал, ви вивчаєте мене, так? – знову мовчазне «ні». Оля принохалася. Її безпомільний ніс свідчив, що кольорові подружки не брешуть. А очі казали, що дівчата – рідкісні аферистки!

Оля зірвалася з-за столу, заметушилася, забігала по кімнатці, якомога переконливіше демонструючи, що вона йде геть. Бо насмішки вже її дістали.

– Задовбали! – підкріпила Оля свою метушню словами.

Рожева Яна і блакитненька Оксана сьорбали чай і мовчки спостерігали за діями своєї новенької подружки-білявки Олі. Коли та вже була на порозі, в плащiku, застібнутому на всі гудзики, оперезана, із сумочкою, Яна мовила:

– Сядь і не роби дурниць.

– Я не можу так...

– Ми хочемо тебе навчити могли.

– Та хто ви такі, щоб мене вчити? Ви подивіться на себе! Ходячі клоуни!

– Клоуни – це круто! А ходячі – взагалі фантастика! Як ти кажеш, Яно? – Оксана не стрималась. Оля почала передавати куті меду. Як на неї, хай би йшла. – Може, не будемо малу затримувати, га? – звернулася до Яни.

Яна потерла долоньки.

– Зробимо так: якщо Оля через десять секунд, ніби нічого й не сталося, сидітиме з нами за святковим новорічним столом і питиме чай – ми її ознайомимо з Кодексом.

– Я б не ризи... – Оксана не встигла договорити «кувала», як Оля вже за столом сьорбала чай.

– Це не тому, що я не образилася, – сказала, – а тому, що ви – свині! Хрю-хрю... Так-так, декоративні, примітивні, фарбовані, нудні й несмачні!

Цього разу сміх був щирий. Місяць-авантюжник уже думав, що нарешті дівчата вгамуються й підуть спатки, бо вранці ж на пари. Аж ні...

Яна зняла зі стіни репродукцію картини «Дівчина з коромислом», відчинила ключиком дерев'яні дверці, вийняла зі сховку саморобний блокнотик-книжечку, подала Олі й промовила:

– Ось.

Це «ось» мало якусь дуже величезну цінність, – здогадався місяць, тому не міг піти у справах, а далі продовжував шпигувати за дівчатами.

Оля крутила в руках зачитаний, мов стара Біблія, записничок, змайстрований з аркушів шкільного зошита, зшитий посередині білими нитками. Палітурка була із зеленого картону, на ній великими друкованими літерами від руки написано: «КОДЕКС ТОВАРИСТВА ВІЛЬНИХ ДІВЧАТ». Оля розкрила книжечку. На першій сторінці, де зазвичай вказують видавництво й рік, побачила: «Розпочато: нині». Овва! Та цьому «нині» вже декілька посічених зморшками десятиріч, судячи з вигляду.

Перегорнула сторінку.

Місяць трохи посунувся в небі праворуч, бо погано йому було стежити за дівчиськом. І шторка своїм ріжком затуляла текст. Місяць сіпнувся, бо серце його закалатало чужим ритмом. Він відчув чужі емоції, як свої. Став зомбі. Зник, марнуючи час на чужі радощі та печалі... Як примара, в голові місяця постала його доля, в планах якої було дивитися концерт зірок. Сиділа на хмарі, нудьгувала і думала, як би ото помститися місяцю, воздати сповна, аби знав, як воно сильно болить, коли тобою нехтують. Долі взагалі-то егоїстки, вони не зважають на те, що, може, в тебе важливі справи, які хоч умри треба залагодити, для них – оступився, отже, зрадник. А зі зрадниками що роблять? Правильно, карають.

Місяць підморгнув долі й подумав, що життя полюбляє цікаві реалії підкинути, що якби не ілюзії, то був би вже цими реаліями розтерзаний і по світу розвіяний, мов порошок. Зітхнув, погладив своє слабке місце – лисину. Спітнів. «От же ж! – вигукнув спересердя. – На небі мороз, а я вогкий. Як застуджусь, то таку дискотеку з вітром і градом цим дівчиськам влаштую, що мало їм не здається! Ненормальні! Спати йдіть! – репетував місяць, але дівчата на крик не реагували. Ніяк. Бо і слух мали слабенький, і мови небесної не розуміли. Єдине, що вміли добре – зводячи оченята догори, на Бога нарікати і в Нього щось просити. Щоб небо почуло і манни своєї підкинуло, хочуть усі, а щоб викроїти хвилюк і прислухатись, психотерапевтом трохи на громадських засадах попрацювати – дзуськи! Часу нема. «На “дай” є час, а на “на” – нема! – обурювався місяць. – Люди, люди, куди світ котите?» Ураз припинив бурчати, бо крізь шпаринку в шторках прочитав:

ВСТУПНЕ СЛОВО

Мене звати Марія, і мені шістнадцять. Учуся я в педучилищі на вчительку, живу в Радянському Союзі, надворі зима, я атеїстка, а в грудях у мене чорти шкребуть. І ще я егоїстка, бо багато чого хочу. Я хочу свободи – а її немає, я хочу любові, а мене лишень поважають, і то хіба що за щось, я хочу кохання – а воно три дні тому написало мені записку про дружбу, навіть не мало сміливості після того, що я йому віддала, подивитися мені в очі й просто сказати «прощай», я хочу радості – оглядаюсь навкруги і не можу її вздріти, я шукаю хоч якоїсь опори – стовпів купа, але жоден не дозволяє на себе зіпертися: гарчить і б'є струмом. І так далі, і таке інше – безліч прагнень, і кожне, як бублик, – з дірочкою. Прірва.

Від самотності й безвиході я засновую Товариство Вільних Дівчат (скорочено ТВД). І я – перша «вільна дівчина», так би мовити. Час заснування – нині. Без будь-якої прив'язки до дати. Я хочу, аби саме «нині» було таким, у якому можна бути щасливою. Звідси випливає мета товариства – пошук відповідей на запитання:

У ЧОМУ СЕНС ЩАСТЯ?

Так, я хитра! Я собі придумала гарну безпрограшну лазівку з тим усесильним словом «НИНІ», і полягає вона в тому, що мені й моїм послідовницям доведеться повірити, що НАШЕ товариство – вічне. Бо нині є завжди: вчора було, зараз є і завтра буде. НИНІ – дороговказ до щастя.

Отже, святий обов'язок кожної вільної дівчини, яка матиме честь тримати в руках цю таємну книжечку, – поділитися своїм досвідом, дати обґрунтовану відповідь на запитання «У ЧОМУ СЕНС ЩАСТЯ?» і таким чином долучитися до створення «КОДЕКСУ ТОВАРИСТВА ВІЛЬНИХ ДІВЧАТ».

Може, колись, як я вже буду старенька, або як мене вже не буде, ці наші спільні одкровення принесуть комусь щастя!

Що ж, уперед!

І як засновник та перший читач книжечки нашого «ТВД» я дозволю собі написати в «Кодексі» перше правило:

1. Усе вирішує НИНІ. В ньому найбільша цінність і сила. Якщо НИНІ твердо стоїть на ногах, йому не зашкодить ні минуле, ні майбутнє. Я поки що не знаю, у чому сенс щастя, однак твердо переконана, що шукати його потрібно у «НИНІ».

З повагою, Марічка,

ніч, у хаті тепло, мені самотньо, надворі мороз, свище вітер, моя подружка смачно і смішно похропує, НИНІ.

P. S. Попереджаю: жодних дат, лише короткий опис настрою.

Оля почала гортати Кодекс, уривками ковтаючи з нього правила своїх ровесниць, які теж

хотіли бути вільними.

– Та що ж це виходить? – вигукнула Оля. – Якщо самбірська педагогічна школа перейменована у педучилище у 1944 році, то ймовірно... що Марічці вже дев'яносто років? – Очі в Олі були величезні, схожі на місяць у розквіті сил.

Місяць не міг відірвати погляду від дівчи́ська. Яка краса! Дивовижа! А коли вловив подібність її оченят до себе, то так запишався, що прогавив чорну й важку, мов гора дрімуча, хмару, що, наче тьма, закрила своїм ненаситним черевом від нічного світила землю. Шоу скінчилося! Бо запобігти насуванню чорної завіси місяць іще міг, маневруючи небом, відсуваючи її вилами, а от скинути із себе, коли вона налягла всім своїм пересиченим черевом, сил бракувало. Вже пробував колись – не вийшло. Тепер навіть не рипався. Місяць був могутній, не лишень на кожну істотку впливав примхами свого характеру, а й на цілий Всесвіт. А поводився, наче слон на мотузку, якого в дитинстві прив'язали до кілочка. Слонення смикнулося, не змогло вирватися, і повірило, що свобода – на відстані шнурка. І найстрашніше те, що вже будучи дорослим слоном, вірило в дитячий досвід, не робило більше спроб розірвати кайдани, які тепер для слона були волосинкою. «Віра всесильна!» – подумав утішений місяць. Усе-таки є позитив у тому, що хмара його накрила – відпочине без мук совісті, що недогледів дівочих секретів, які, мов павутиння, плетуться вже десятиліттями. Цікавих екземплярів надібав. Коли надумає колись написати книжку спогадів, то і їх згадає. Бо вони хоч і не святі, але принаймні й не роботи. Шукають сенсів – а це вже дуже багато. Бо не святість у пошані на небі, а пошук! Місяцю б на землю, в дівоче тіло симпатичне, ото би рейваху наробив! Відірвався б на тисячу... Прости, Господи, це жарт. Так, стоп. Про що ж місяць думав після того, як його хмара затулила? Ага, про віру. Таки-так, віра – сила. Одна вірить у «нині», інша – у те, що «свобода – коли не чуєш бурчання тата». А насправді... Коротше, все ілюзія! Місяць розмахнувся і запустив Каїновими вилами у хмару. Ковтнув заспокійливого, бо теж живий, не машина, а емоції така штука, що коли вчасно їх не приборкати, то сплять тебе. І не має значення, які емоції, добрі чи погані. Понад міру шкідливі всі. Ох, вічність, вічність! У вічності є один недолік – вічність! Завжди кортить щось та й відкласти на завтра... Але то нічого. Он люди смертні, а теж на завтра все відкладають. Усе-таки має рацію оця перша дівчина з Кодексу вільних дівчат: «нині» – серйозна штука. Місяць відкрив у комп'ютері план роботи і в графі «Примітка» написав: «1. Простежити “за вільними дівчатами”. 2. Не прогавити “одкровенень” колишніх “вільних дівчат”».

А тим часом Оля не могла відірватися від брошурки. Вона її безладно гортала, гладила, мацала, нюхала. Руки в дівчини трусилися. Бо з тієї книжечки вигульковували емоції авторок записів, заворожували мріями і юнацькими пошуками життєвих сенсів. Оля розгорнула Кодекс навмання.

33. Вночі молися до Місяця, вдень – до Сонця. Будь мінливою – зекономиш нерви. Але

знай, куди хочеш прийти. Інакше комуністична партія тебе скерує до «світлого майбутнього», адже вона – «рульовий».

Аліна, весна, вечір, сонце підпалює, мов зім'яту газету, краєчок міста, тепло, романтика, я хочу помиритися з Романом.

Заінтриговані були всі трое з кольорової зграї. Оля дивувалася Кодексу, а Яна і Оксана – реакції Олі на брошурку.

– Ну як? – не витримала Оксана.

– Сила!

Яна не могла, щоб не повчити.

– Сила не в правилах. Сила – в дотриманні правил. Зрештою...

– Я візьму собі цього блокнотика додому. Почитаю на самоті. Без коментарів. І свою мудрість додам, – мовила Оля.

Кольорові дівчата презирнулися.

– Не можна, – одночасно мовили.

– Чому?

– Бо нас свого часу попередили, що не можна виносити Кодекс із цієї кімнатки, тепер ми тобі кажемо. І дасть Бог, так само через декілька років, коли знайдеш послідовників Товариства вільних дівчат, скажеш їм це і ти.

– Зрозуміло.

– А «мудрість» дозволено записувати сюди лише після року перебування у товаристві вільних дівчат.

– Аж так! – вигукнула Оля. Іронії не приховувала. Підозрювала, що кольорові аферисти все ж хитрують. Відчувала підступ.

– Товариство вільних дівчат – це казка! – не вгавала Яна.

– Авжеж! А в казку потрапляють тільки перевірені герої... – підтакувала Оксана.

– Зрозуміло, – буркнула Оля. – На чудо сподіваємося.

– Аякже! А твої мрії хіба не казка? А поривання до волі – хіба не диво? – Яна потерла свої хитрі оченята. Хотіла спати. – А те, що ти зараз тут, це хіба не казкове чудо?

Оксана закліпала мудрими очима. Позіхнула, киваючи. Оля підступними очиськами баламутила не лишень кольорових подружок, а й Бога – Він ніяк не міг розкусити цього мінливого, наче світ, дівчати. Хитрість, мудрість і підступ. Ось кого об'єднало Товариство вільних дівчат станом на... НІНІ. Що з цього вийде, вельми хотів дізнатися затулений хмарою місяць. І чого гріха таїти – Богові теж було цікаво подивитися кіно, у якому Він гречно віддав режисуру дівчатам і дозволив їм бути акторами. Хочуть себе випробувати – будь ласка. Будь-які діяння у світі мають свою ціну. Що надбають люди, те й мають. За гріхи платять зі своєї кишені, за добро кладуть до своєї кишені. Все чесно, як на сповіді...

Оля тримала брошурку в долонях, наче гріла її після холодного сховку, облаштованого за «Дівчиною з коромислом».

– А хто з вас був перший? – запитала. – Ну, тобто, хто кого завербував у «вільні дівчата»?

– Почитай правило сімнадцяте, – порадила Оксана.

Оля погортала Кодекс, знайшла «17». Почерк був штивний, під прямим кутом, строгий, наче офіцер.

Думай про себе. Інші самі про себе подумают.

Абсолютна дисгармонія. Пізня осінь. День ніби. Хмарно, вітряно, дощ. Надворі хаос. Певно, аби щось створити нове, потрібно спочатку розвалити те, що є. Листопадові дуже добре це вдається. Гартуюсь самотою. Маргарита.

Ніч, як квочка курчат, затулила собою світ, захищала його і гріла своїм теплом. Розслабилася і дрімала. Була п'ята ранку – час, коли чортенята стрімголов мчать додому, аби не наразитися на світанок.

– Ви не бачили моєї сумочки? – Оля почала збиратися додому. Зиркнула на годинник, присвиснула, як задерикуватий хлопчисько, що прагне здаватися дорослим, услід красуні, котра вишиває ніжками, ніби пружину бажання закручує. – Йду. Треба привести себе до ладу, годинку подрімати, повторити історію – і на пари. Бо я принципово не прогулюю. До речі, а Кодекс нічого про пари не пише?

Яна не стерпіла. Їй не подобалися перепади настрою і штучних шпильчастих жартів нової подружки. Вона випалила:

– Спати будеш тут! – кивнула на вільне ліжко. – Ніхто тебе додому зараз ні поведе, ні повезе. Це раз. Друге. Затям собі, аби більше ми до цього не поверталися: в Кодексі своє слово може сказати лишень той, кому дозволено це зробити. Ясно? – Оля мовчала. Не кліпаючи. Наче манекен на вітрині, що демонструє одяг блазня. Не сподівалася, що кольорова подружка, з нею, «вільною», говоритиме так... Так, як тато!

– А... – нарешті спромоглася на звуки, – хто дає дозвіл?

– Життя! – відповіла Яна.

Оля мала вигляд так само спантеличений. Схоже, була розгублена щиро. А якщо ні, то акторка з неї геніальна. Пора кидати педагогічний коледж і вступати в театральний інститут, там себе реалізує на повну.

– Іще щось?

– А... хто господиня цього ліжка? І де вона? – Оля пом'яла в руках подушку. Пухкенька.

– На панелі. Ти її бачила нині біля «Забаганки». Це Настя.

– Ви навмисне мені її показали?

– Так.

– А вона не прийде?

– Ні.

– А чому вона такою стала?

– Тому що свобода і дурість – це різні речі.

– Тобто?

– Стели. Хто як собі постелить, так і виспить. Народ уже давно в цьому переконався. Вона собі постелила в готелі... Не дивися на нас як на зрадниць, ми з нею довго воювали! Не відвоювали. Вона зробила вибір...

– Нічого не розумію... – мовила Оля, розкладаючи ліжко. Постіль була свіжа, пахуча. Нині поміняна, точно.

– Не лукав, – усміхнулася Яна. – Як на перший раз, ти дуже багато що розумієш, подружко...

Ліжко було рипуче, відвисле, як гамак. Радо прийняло Олю, обійняло, приголубило. Але заснути не давало. У думках Олиних крутилися останні події, приперчені чорно-білим минулим і припудрені кольоровим майбутнім.

– Питай уже, – раптом обізвалася Яна. Оля гадала, що дівчата смачно сплять. Аж злякалася.

– А... яка може бути воля, коли треба виконувати якісь правила?

Кольорові дівчата не відповіли. Не знали. Або не хотіли. Або не можна було.

Ранок чотирнадцятого січня саме стояв на порозі й змітав березовою мітлою з чобіт свіжий сніг. Почув Олине запитання і замислився. «Так, – міркував собі, – якщо я виходжу на роботу щоранку, хочу я цього чи не хочу, маю настрій чи ні, то я що, невільник? Я ж можу плюнути на правила і не вийти? Або з'явитися вночі? Можу?» «Можу, – відповів собі. – І що тоді буде?» – почухрав лису, наче в немовлятка, потилицю. Відклав відповідь на потім. «Доб ре, – міркував далі ранок, застигнувши на порозі дня з мітлою, – припустімо, я «забив» на правила і регулярно почав ставати «вільним». І що?» – постояв, поуявляв, задерши голову до схованого за хмарами молодого сонця. І тут його пересмикнуло. Прийшло одкровення. Страшне, як Бабай з дитинства. – «Що, що? Та мене тоді не буде! Бо я ж ранок! І якщо я ранком не народжуся, то все, гаплик! Ото дівки голову заморочили...»

Взявся ранок за клямку, відчинив двері в день і зайшов до хати. «Вставайте, вільні дівчата! – вигукнув. – І не надумайте земну кулю з осі висмикнути, бо тоді свобода не світить нікому! Ото Бог молодець, так інтригу із сенсом життя закрутив, що філософи ніколи не будуть безробітними. Го лодними – можливо, а без роботи – ніяк. Ха-ха... Ось тобі й маеш «Спочатку було Слово»... Підйом!» У хаті затарабанив мобільний телефон. Старим, чубатим, з прищиком на маківці годинником.

И

Епізод про тихе переселення дівчини Олі в кубло фурій

Наступного дня Оля переселилася до Яни й Оксани. Пані Стефа влаштувала скандал,

поривалася навіть до коледжу навідатися.

– Так, я піду! Я пустого не мелю, не дивись на мене, як Ленін на буржуазію! Я постараюся, щоб керівництво такого поважного освітнього закладу перешкодило звалитися цвіту нації у прірву розпусти! – пані Стефа була любителькою слухати наживо і в запису засідання Верховної Ради будь-яких демократичних скликань, тож легко могла укласти словник українських патріотичних гасел, якби хто їй таку ідею підкинув.

Оля розклала на столі перед ясні очі пані Стефи гроші.

– Нині чотирнадцяте. А тут за цілий січень.

Жінкою смикнуло, але в бік заспокоєння. Грошики вона полюбляла завжди, і коли їх можна було мати більше, вона їх, як правило, мала. Пані Стефа підійшла до телефону, потикала на протерті кнопки. Слухавку на тому кінці хвили взяла одразу.

– Любцю, ти казала маеш дівочку для мене на квартиру. Вона ще не передумала? Ні? Добре. А коли? Ясно. – Пані Стефа поклала слухавку.

– Аж із першого числа буде зайняте твоє ліжко, – мовила розчаровано до дівчини.

Оля погладила гроші, що лежали на столі.

– Це за те, щоб ви не надумали в коледж іти... – залізла в сумочку і почала шарудіти там новенькими, наче бальзам на душу, купюрами.

– А це за те, – розкладала купюри, мовби на долю ворожила, – аби ви забули номер телефону моєї мами.

Пані Стефа миттю, ніби крихти, змела гроші зі столу на свою загребущу долоню, а звідтам вони перекичували в засмальцьовану кишеню «щасливого» халата, якого вона одягала з давніх-давен у тих радісних випадках, коли ходила збирати з квартиранток платню. «Щасливий» халат, щиро кажучи, не лишень виглядав, наче шматка з автосервісу, він іще й тхнув ідкими помиями, ніби оцтом скропленими. Але халат був «щасливим» – і в цьому вся його сила, він був амулетом, приносив у дім спокій і достаток. Силою амулету пані Стефа не нехтувала. Раз колись узяла гроші не в ньому, бо до сина дівчина прийшла і він не дозволив (соромився, бач, а грошей брати не соромився), то наступного дня дільничний прийшов права качати, мовляв, уникаємо оподаткування, пенсіонерів обкрадаємо, отак...

– Звідки в тебе гроші? – присікалась пані Стефа, ніби зловила Олю на якомусь геть негідному вчинку.

– А хто такий Ленін? – париувала дівчина.

Жінка сплеснула долонями по полах свого халата, вигукнула: «Темнота чорна!» – і почала гнівну розповідь про вождя світового пролетаріату, яку закінчила висновком, що «якби не Ленін, то Україна вже давно була би Канадою, а той упир усе зіпсував».

Оля гречно подякувала пані Стефі за урок історії, хоча про Володимира Ілліча Леніна знала багатенько, їхній історик теж до його політичних і моральних діянь був небайдужий, і студенти цим користалися, якщо треба було відвернути його увагу від самостійної роботи, яку він давав завжди невчасно і завдання якої були завжди неймовірно заплутаними: то підкидали ніби ненароком історик тему жовтневого перевороту і комуністичної партії, після чого часу на самостійну не вистачало, бо буряковий від збудження історик, наче той Ленін на броньовику, емоційно виступав до кінця заняття. А ще Оля переконалася, що сила цікавості пасує перед силою гніву, бо де Оля взяла гроші, пані Стефу враз перестало цікавити.

Це було вже пополудні, коли захмелілий Старий Новий рік, донесхочу наласувавшись щедрюваннями, блаженно погладжував черевце і планував прилягти на годинку, аби на вечір виглядати більш-менш свіжим, бо Святий Василь пообіцяв забігти на чарчину і потеревенити про життя. А вранці цього ж дня, перед парами, збурюючи першокурсників групи 1-Г, до аудиторії запливли дві фарбовані фурії і, наче по подіуму, повишували до відмінниці Олі. Нахилились над нею, мовби плакучі верби, і шепотіли щось, хихикаючи. Оля кивала і казала «добре».

Трое богатирів-хлопців (для педагогічних коледжів – священна норма), наче заворожені, втупились у книжки. Вони ще тоді не знали, що на впевнених у собі до нахабства дів чат завжди дивитися важко. Зі слабкими, невпевненими затишно й легко, а із сильними – некомфортно. Чому? Решта жіночої аудиторії розділилася на дві групи: одна Олі заздрила, інша засуджувала. У відсотковому еквіваленті десь так 80 на 20. На користь заздрості. З цього можна було зробити висновок, що аби носити горде ймення хвойди, теж треба було постаратися, докласти, так би мовити, зусиль. Бо нічого так просто не буває, життя не Святий Миколай, що в дитинстві може подарувати мрію, і то коли в дитини нормальні батьки. Все й усі у світі від чогось і від когось залежні. То як же цю нереальну свободу здобути?

– Нині? – запитала здивовано Оля у фарбованих фурій, коли ті вже збиралися йти геть.

– Нині, – відповіла блакитна дівця. – Все в житті відбувається «нині». Ти це знаєш, – підкреслила вказівним пальцем із синім, ніби з похмілля, нігтем.

Декілька однокурсниць, що мали музичний слух, з шушукання фарбованої трійці зрозуміли таке: відмінниця Оля, лицемірка і зрадниця, сьогодні ввечері перебирається на квартиру до кольорових фурій, тому негайно повинна провести виховну роботу зі своєю

сумновідомою походами в коледж хазяйкою пані Стефою, аби та не зчиняла галасу, сиділа в хаті, як миша в рукавичці, не надзвонювала батькам, бо репутація у хвойд не дуже і їм не треба ускладнень. А щоб усе пройшло гладко, рожева дівуля передала Олі складені в трубочку хрусткі папірці, гроші, сто відсотків. Схоже, перший заробіток тихоні-відмінниці. Зв'язалася на свою голову чи що там. То й не дивно – у ній завжди було щось таке... від повії. Вона у першому семестрі заради карлючки в заліковій книжці маму рідну продала б. А отже, в тому, що вона почала продавати себе, немає нічого дивного. Треба поділитися спостереженням зі Всесвітом – він розумний, вчинками і помислами людей усе владнає...

Пан Остап, господар квартири, де мешкали Яна й Оксана, жив у Трускавці, мав там курортний бізнес, хатина в Самборі дісталася йому від тітки, тож спадком своїм він не дуже й переймався, навідувався раз на квартал, переглядав список, який складали квартиранти: що треба полатати, а коли майже дочитував його, подумки витаючи десь на трускавецьких пагорбах, попиваючи цілющу водичку, у дверях з'являвся самбірський майстер Дмитро Шість Секунд і казав, що за шість секунд усе зробить. А ще пан Остап для зручності призначав «управителя» свого «маєтку». Зараз ним була Яна, тож вона й зателефонувала господареві з повідомленням, що до них підселяється нова дівчина Оля, потенційний управитель, бо через півроку Яна закінчує коледж і на крилах натхнення летить у рідні Броди плекати цвіт нації.

– Так скоро? – здивувався пан Остап.

– Не зрозуміла...

– Дивуюся, що так скоро минули чотири роки, – пояснив господар.

Яна хихикнула.

– А, так...

– Давай, одержуй свій диплом, я тебе у Трускавець заберу. Готель новий якраз відкрию. Шість секунд – і буде готовий, – зареготав, видно, майстра самбірського згадавши.

– Таж я не маю досвіду в тих ділах.

– Дорогенька, я якраз, щоб ти знала, всіх працівників набираю без досвіду і вчу їх того, що мені треба. Сам. Так що коли надумаєш до мене на роботу, то Боже борони десь досвід підчепити.

– Чому?

– Бо досвід – це вірус. Зрозуміла?

– Так, пане Остапе.

– Добре.

– То що, брати мені цю Олю і готувати на «управителя»? – запитала Яна. І навіть через слухавку побачила, як пан Остап усміхнувся, і відчула, що він задоволений її метикуватістю.

– Бери, – рубонув господар, аби не зрадити задоволення перед своєю потенційною працівницею. Щоб вона не розслаблялася і не посіяла у своїй уяві найбільш небезпечний пирій усього прогресу – незамінність. Бо пан Остап з досвіду добре знав, що незамінні – є. І зовсім не професіоналізм робить людину незамінною, а щось інше, внутрішнє, про що Остап починає здогадуватися, але вголос говорити не хоче, аби не наврочити. Бо хоче, аби його відкриття працювало на нього, а не на конкурентів. Коли Остап здобуде світ, ось тоді можна досвідом і знаннями ділитися. А доти – зась. Заздрість людська сильніша за атомну зброю. Діє ефективніше, хоч і повільніше.

I

Премудрий епізод про насолоду, яку може отримувати людина, коли клеїть дурня, а їй вірять

Жилося Олі з кольоровими подругами весело. Їхнє тріо в педколеджі називали «Кольорові змії», а квартиру – «Куб лом». Бути однією зі «змій» Олі подобалося. Блакитненька, рожевенька і біленька «змії» поводитись виключно, навіть грубо, не панькались ні з ким, не приховували, що самі не ідеальні, але й на хиби інших вказували прямо і зухвало, і їх не хвилювало, що від такої відвертості комусь, може, незручно і боляче... Однолітки їх обминали й водночас тягнулися до них, старші їх ігнорували, бо «коли не чіпати, то не смердить». Здавалося, дівчата вільні, наче барвисті казкові птахи: все у них є, і того, що є – вистачає.

Крім того, що поводитись розкуто в коледжі, час від часу влаштовували собі розкуті вихідні – з випивкою і хлопцями. І з розумом. Який, утім, інколи втрачали, але хто з людей без гріха?

Так минали дні за днями, місяці за місяцями.

З часу входження до Товариства вільних дівчат Оля лише одного разу була вдома, в лютому, і то в авральному порядку – аби засвідчити відданість родинним цінностям, татові

шану віддати, бо йому грамоту виписали в районі за активну громадянську позицію, і в хаті було масове гуляння, таємна битва лицемірства, пихи і заздрості, яку обслуговували виснажена, наче африканська бадиліна, мама і байдужа, мов час, Оля, що підганяла стрілку годинника на стіні вперед, до третіх півнів, бо саме в той час останній із могікан, сусід дядько Микола почала пає навпростець, городами, за свою клуню і там з годину буде гикати, харчати і натягатися, аж поки не виблєє із себе всю «радість».

Після повернення до Самбора Олі три ночі не спалося, жахи ввижалися: в чорно-білому кіно вона тинялася навколо батьківської хати, і там, де завжди росли проліски, була тьма... І не просто тьма – а тьма-тьмуца, і тоді в муках до Олі прийшло одкровення і сказало: стань зеленою, мов інопланетяни, і все буде добре. І вранці, нікому нічого не сказавши, Оля пішла в перукарню і пофарбувала волосся у зелений колір. Не без проблем, бо фарби потрібної на місці не було, однак у наш космічний час, який уміє читати навіть думки людини, головне дуже чогось хотіти – і воно здійснюється! Сила думки – це зброя зброй, чарівна паличка масового знищення! Словом, фарбу знайшли. Не «за шість секунд», як каже згаданий вище самбірський майстер, але швидко.

На диво, щойно повернувшись додому з новим кольором волосся, Оля відчула, що змінилася й вона вся. Одного погляду в дзеркало вистачило, щоб зафіксувати в собі зелень і відпустити білину. Зелень через волоссяні корінці перелізла в голову, наслідила своїм бравим кольором у мозку, а звідтам разом із кривцею через живильні потоки судинок розійшлася по тілу і повідомила йому про нову Олю. Тіло спочатку пробувало пручатися: як, мовляв, може бути, щоб якась фарба мала таку силу? Як не крути, а з материні утроби на світ Божий дівчинка народилася біленькою, мов ангелятко, а не зеленою, наче мавка. На що тілу заперечив згусток енергії, який, наче лава, заповнив його, сказавши: «Ти, шановне, відстало. Часи змінилися, зараз у світі панують закони квантової фізики, а отже, тепер головне – енергія. Своїми вібраціями вона й творить те, що можна і відчути, й помацати. Ти, тіло, теж, до речі, енергія, тож мовчи, бо як поселиш у голові своєї господині Олі зневіру, то й саме страждатимеш, адже твій Бог аж ніяк не їжа, а те, що думає Оля».

Ось так приблизно відбувалося перетворення Олі колишньої на нову, зелену, фактично без боїв, що було дивно, адже зазвичай старе не хоче поступатися новому.

Четвер, полудень. Дівчина вирішила ще сходити на пари, бо кортіло їй відчути реакцію «ближніх» на себе зелену. На вулиці дівчину наче не помічали. У вестибюлі старий вахтер Шикуйсь, що колись фізкультуру викладав тутечки ж, у коледжі, присвиснув, протяжно, мовби дух спускав, декілька дівчат завмерли, наче манекени, деякі, мов дурненькі, гикнули, а єдиний хлопчина в окулярах Вітя Біб, що, сидячи на підвіконні, готувався в університет на біологічний, усміхнувся. По-справжньому, як митець.

– Гарно? – Оля вздріла його усмішку і відчула захоплення.

– Дуже, – відповів той. Відверто, не соромлячись, ніби зустрів рідну душу.

– Асоціація? – запитала Оля Вітю суворо, як на олімпіаді.

– Ліана. Завзята ліана у диких джунглях, – випалив Вітя, примружившись, наче яку каверзу приховуючи.

– Дякую.

Оля вибігла на другий поверх, у коридорі проминула застиглу, лишень з пульсуючими вилицями і сіпанням липких вусиків під довгим носом бібліотекарку, яка все знала і на всьому розумілася, яка своєю хирлявою особою будь-який простір, що погано тхне, заповнювала і була набридливою, наче муха. Її так і називали – Муха. Так от, реакція Мухи надала Олі впевненості, підтвердила, що дівчина на правильному шляху, бо коли Мусі зле, то тому, хто зробив їй погано, мусить бути добре. Закон коледжу. Перевірений десятками випусків учителів початкових класів.

Оля впірнула в аудиторію.

За столом сидів історик і ставив «нб».

– Вередун Ольга.

– Я тут!

Тридцять пар очей сфокусувались на дівчині. Аудиторія видала такий оркестр емоцій, що якби хтось здогадався записати партитуру, то володів би шедевром. Це була би композиція, що зцілює все: і психози, і неврози, і дурість, і нормальність. Таке по нотах не зіграєш. Хіба по нервах, якими керують почуття. Історик зобразив класичне здивування, опустивши, наче цап, що прицілюється, аби когось буцнути, голову, і дивлячись на Олю знизу вгору, поверх окулярів, перепитав:

– Вередун Оля?

– Так, я тепер така... – мовила зелена дівчина.

– Ходи сюди, будеш відповідати.

Оля підійшла до дошки, стала поряд з істориком. Старий чортяка не зводив з дівчини свого погляду понад окулярами.

– Перелічи мені, будь ласка, шановна студентко, відомих історичних персонажів з нашого цьогорічного курсу, які своєю поведінкою кинули виклик суспільству.

Дівчина секунд тридцять прокручувала в голові вивчене, а тоді сказала:

– Та всі...

– Відмінно! – зрадів історик. – Сідай, будь ласка. – Оля зробила крок. – Зажди, – зупинив її викладач. – А кому ти кинула виклик своєю зеленою шевелюрою?

Аудиторія зареготала.

– Собі!

Історик опустил окуляри, піднявся зі стільця. Розбурхав у собі запах кави.

– Шановні майбутні колеги, – почав поважно, – між реготом і зеленою шевелюрою я вибираю зелену шевелюру. – Ауди торія затихла. – Бо виклик собі кидають не слабаки. Слабаки ржуть, наче коні, із сильних. Нехай неправих, але сильних. А зараз самостійна робота. – Студенти зашепотіли. – І можете не підкидати мені тем про комунізм і радянську владу – нині цей номер не спрацює. Я злий, бо не люблю масового психозу. Я побачив телят, якими можна робити будь-яку революцію... Уточнюю: не силу, яка творить революцію, а телят, якими роблять революцію... Отже, записуємо питання. Як завжди, перший варіант, другий варіант, – історик правою рукою навів уздовж аудиторії дві паралельні лінії. – Вперед, телята!

Завжди чемний Опанас Альбертович цього разу був монстром. Чудовиськом, що залізло в непрохідні нетрі історії, виколупало звідтам якісь незрозумілі події й змусило студентів вигадувати про них казки.

За п'ять хвилин до кінця заняття історик зібрав роботи. Й одразу взявся перевіряти. Розгорнув, зиркнув, перекреслив, поставив одиницю. І так на всіх роботах, крім однієї, де було написано кілька слів. Її він відклав убік. Потім почав студентські самостійні роботи рвати. На клаптики. По декілька аркушів, не поспішаючи. Коли на столі перед Опанасом Альбертовичем уже лежала кучугура пошматованих студентських знань, він вийшов з аудиторії. Від тиші аж забриніли шибки на вікнах – такого шоку вони ще не переживали за своє багате на досвід життя. До гамору були звиклі, а тиша збила їх із пантелику. Через декілька секунд історик повернувся зі смітти ком і зсунув клапти паперу в кошик. Продзвенів дзвінок. Червоний, наче радянський прапор, історик, сопучи, зібрався геть, не задавши навіть домашнього завдання. У дверях смикнувся, зупинився. Не втерпів, щоб не висловити своє обурення.

– Не через написані вами глупства я злий. Ні! А через те, що ніхто з вас не обурився, що не теля! Я тричі назвав вас телятами! Тричі! – історик вибіг із кабінету. Таким його ще ніхто ніколи не бачив. Згорбленим, зсутуленим, ніяким. Зневіра влізла йому в голову і затулила просвіток. Він ходив на роботу, щоб виростити з кров з молоком хлопців і дівчат –

господарів свого життя, а побачив телят з опущеними головами, що на образи мовчать, перебираючи ратицями, бо бояться за свої шкурки.

Тільки за істориком зачинилися двері, студенти ожили. Комусь було соромно, хтось лаявся вслід, комусь було байдуже. До викладацького столу підскочила староста Уляна і вхопила відкладену самотійну роботу.

– Слухайте! – піднесла руку, наче давала команду «На старт». – «Я про такі історичні моменти не знаю. Підозрюю, що їх не було».

– Що? Що?

– Як?

– Хто? – заволали принижені дівчата.

– А хто може бути? Вискочка наша! Ольга Вередун! – виголосила староста Уляна.

– Ах ти сучка зелена! Ти не могла сказати, га?

– Хвойда!

– Задрипанка!

– Свиня!

Оля, щоб не розплакатись перед одногрупниками, вибігла з аудиторії. Мерехтливими коридорами, сходами, що тремтять, вибрела на вулицю. Стала обличчям до декоративної ялинки, перевела подих. Розуміла, що образила дівчат, могла ж сказати, що історик з них познущався – довів, що вони телята в квадраті. Але, з іншого боку, чого вони з неї сміялися? Всі реготали, коли побачили, що вона зелена, всі без винятку! Хай знають!

На фізкультуру не пішла. Її в роздягальні закрючують. Не впевнена була, що не зірветься й Улянун не потягає за патли. А винною зроблять, звичайно, Олю, бо вона не така, як усі. Не зі стада. А відтепер ще й зелена! Витурять її з коледжу, точно витурять. А в село до тата Оля не хоче. Ні, тільки не це! Зникнути, переждати. Десь вона читала, що коли хочеться комусь натовкти пику, то треба добу перечекати. Пауза заспокоює нерви і вмикає здоровий глузд.

В голові було легко, а на душі шкреблися кішки. Та невже голова і душа не з одного тіста? Часто-густо вони не просто не можуть спокійно співіснувати в одній особі, а й ворогують, капосниці! А може, вони найкращі подружки? І змушені приховано заздрити одна одній і гадати, як би то кавалера у подруги відбити і заміж за нього вийти? Вона собі знайде

іншого, може, навіть ліпшого, зате не буде себе нести як королеву. Так-так, королевам теж корона вряди-годи з голови падає, нічого немає вічного на землі, земля так майстерно, наче старий народний умілець, усе тверде перетворює на невидимі людському оку атоми, що жаж. Порошинкою себе відчуваєш, коли починаєш думати про те, на що не можеш уплинути. Коротше, все дурниця, треба покурити.

Дівчина зупинилася біля кіоску з газетами, де вже давно продавали пиво і сигарети. Газетки, підсилені вицвілими на сонці книжками, дешевими зошитами, кульковими ручками і конвертами, були ширмою, що затуляли стару, як газета «Правда», кіоскерку. Бабуся на іноземних назвах сигарет не дуже розумілася, тицяла пальцем по пачках.

– Ага! – закивала Оля. Вибрала «LM». Ціни на сигарети – як за рідну маму. Труїшся – ще й гроші плати! Ото дідько придумав бізнес, торгаш клятий!

– Нащо, дитино, куриш? І так таке марне, зелене, тобі то треба? Шоколадку би собі купила! – чи то дорікала, чи то просила кіоскерка. З вигляду бабуся знала Олю, вона в неї зошити і конверти купувала.

– То братові! – бовкнула Оля.

Бабуся висунула голову з віконечка.

– Нащо брешеш? – запитала осудливо. – Ти би братові отак вибирала? Сказала би що-небудь – і все.

Оля всміхнулася. Кисло, як середа на п'ятницю. Колись люди у середу і п'ятницю постили, м'яся не їли, навіть молочка не пили. Розвантажували себе від безладу. Але п'ятниця була суворішою. Тому середа їй заздрила. Є чому заздрити, чесне слово! Людям з голоду в голові паморочиться, у шлунку крутить і булькає, а вона заздрить.

– Дайте ще запальничку. Оцю, найдешевшу.

Кіоскерка клацнула запальничкою, перевіряючи, чи працює. Та так уміло, що ого-го! Може, теж собі підкурює самотніми вечорами? На зорі. До вічності зазираючи. Пішов вогонь. Раптово. Без утомливого тертя сухих трісочок. Клац – і ти вже Прометей! Цивілізація, комфорт. Нудьга. Зручності й переваги, які мали би приносити людям насолоду, породили депресію. Нема до чого прагнути, бо все є. А насолоди платні! Усі без винятку! Платиш залежністю, пригніченням, безвіллям. А небавом болем. Коли починає псуватися тіло.

Зараз діти не вірять, що колись не було мобільних телефонів. Краще би не було. Мамі треба подзвонити...

Оля обійшла стадіон, аби не напоротися на одногрупників – погода гарна, фізрук поведе

на природу побігати і ручками помахати. Хлопцям після розминки кине м'яча, ганятимуть за ним, наче за спідницями, а він з дівчатами буде займатися. Випендрюватися. Фізрук естет, не любить залів і майданчиків, травичку йому подавай. Романтик. А взагалі-то він цікавий екземпляр, з тіла нічого такий, підтягнутий, і всередині не гнилий. Тому Олина обіцянка помститися йому за «знущання» в силі. Ну, Оля розуміє, що він «знущається», залицяючись. Має до неї симпатію якусь садистську. За що і відповість. Бо все мусить мати міру.

Пішла за поштамт. Там за кучерявими нестриженими кущами лавка причаїлася. Сіла, затягнулася. Дим був огидний, але голову трохи запаморочив. І пальці смерділи. Фу!

Зацінькав телефон. Мама.

— Доню, то я!

— Чую. Привіт, мамо.

— Привіт! У тебе зараз перерва, правильно я вирахувала?

— Так. — «Цікаво, хто інформатор?» — подумала Оля.

— А що то за шум?

— У нас фізкультура, ми на стадіоні.

— Ти не прогулюєш часом?

— Ні, мамо.

— Здорова?

— Так.

— Їла?

— Їла.

— Не буду питати, що їла, бо ти від того злишся.

— Правильно.

— Добре.

– Як удома?

– Як завжди. Тато гонор пильнує, сам гарує і всіх довкола мучить. Я з малим більше.

– Як Гордійко?

– Не вгамується. Певно, в тата пішов.

– Хай Бог боронить! – вихопилося в Олі.

– Так. Вчися, дитино, і зразу собі гніздечко десь вий, бо як повернешся в село, то пропадеш! Або заміж іди!

– Добре, мамо.

– Ти вже маєш бігти?

– Маю.

– Тато суне! Щось забув! Гупає, як чорт!

– До побачення!

– Я тобі гроші на картку перекинула.

Телефон запікав кінцем розмови. Отакі огірочки... Бідна мама. Ні, Оля до такого не докотиться. Як казав письменник Андрій Чайковський, який, до речі, в Самборі народився: «Краще смерть, ніж неволя»! Отож-бо! А що це значить? А те, що вище голову! Бо вихід завжди є! У крайньому випадку – крайній вихід! Оля тричі сплюнула і перехрестилася.

«Дурні думки з голови треба гнати, наче злодія з хати!» – це вже коронна мудрість сусіда Миколи, що після забав, які влаштовує тато, до ранку під плотом блює, бекає і на місяць гарчить... Але Оля його дуже поважає і намагається брати з дядька Миколи приклад. Бо він завжди залишається оптимістом. У яку халепу не зодягнуло б його життя, він з неї завжди викроїть кусень радості. І причепить собі на чоло, щоб не забути, що все мине... І щоб усі бачили, що життя – це те, що зараз, на чолі. А не у хворобливих мареннях, що їх дідько мріями назвав. Адже «Бог мрій не визнає, Він каже: не турбуйся про завтрашній день... Правильно?» – запитує дядько Микола мудрих людей, що зуби стерли на наріканнях, мовляв, «все не те, все не так, усі винні, через них нема ні життя, ні спасу». А що на це можуть відповісти «мудрі» люди, які намалювали собі омріяне майбутнє, що не сходиться із сьогоднішнім, і тому їм усе не так і всі щось винні? Правильно! Що Микола напився і здуру плеще дурниці. Ще й Бога згадує. Що на п'яну голову хай Господь милує... «Он у Києві, – розпинаються “мудрі” люди, – проблема! Прокурора обікрали! Уявляєте?

Якщо вже не бояться прокурорів обкрадати, то що говорити про бідних людей? Знахабніли злодії!» Словом, що би там хто не белькотів, Оля відчувала, що дядько Микола – замаскований мудрець, і що він, навіть коли вип'є, тверезіше сприймає життя, ніж усі сільські мудрагелі разом узяті. Крапка!

Весна додому не пустила. Оля подалася до Дністра. Пішки. Далеченько, але мандрівка до річки того варта. Плинна вода зцілює. Змиває проблеми і несе їх геть, де по дорозі вони липнуть до дурнів. Хвалити Бога, дурнів вистачає, і проблеми ніколи не ходять самі. Вони завжди ситі й у теплі. А головне – в пошані.

Ось такий філософський день видався, з перукарні почавшись. Оля так і не збагнула: чому її пре до бунту? І чому їй зле, коли навколо все добре? І чому вона ні сіло ні впало пофарбувалась назелено? Адже мусить бути якась причина, бо немає нічого такого, щоб із чогось не виникло. Ну так же?

«Геть хандру, ти вільна, тато далеко!» – з такою установкою почалапала назад. Дністер хлюпався у воді, як дітвак, з головою занурюючись у радість. Прошумів дівчині: «Бувай». Завжди будь тобто. Тут і тепер, незважаючи ні на що. «Бути» – Бог усього живого. А мислячого тим паче. Дністер не балачками був напакований, він мав досвід. Якби він просто не «був», а гнався за майбутнім чи грівся спогадами літа, то давно би всох. На яр перетворився би. Бо не можна наздогнати те, чого нема. Чи насититися тим, що зотліло в лапах часу. Дністер давно збагнув, що створений із крапель, за якими йому не угнатися. Тому шанував мить.

Кольорові дівчата вже були в курсі «історичних» пригод.

– Ну ти, мала, переполох зчинила в коледжі! Збирайся! – з порогу вигукнула Яна.

– Не зрозуміла... Куди? – Оля бочком прослизнула в кімнату. Бавляться. Вирішили покепкувати з неї. Оксана перед дзеркалом наводила фінальний марафет. Якраз примружилась і облизала губи. Ще раз огледіла себе – добре.

– Показуйся! – перевела свої свіжі «стрілки» на зелену бунтівну подружку. – Ши-кар-но! – каркнула, як ворона, що дорвалася до мікрофона.

– Вау! Підтримую! Але роздивимось дорогою. Пішли! – підганяла Яна.

Оля, граючись, вхопилася за поручні старого ліжка. Прикувалась до нього кулачками.

– Ні! Я втомилася. І мені трішки не по собі. Я колись думала, що не маю сил від роботи. А виявляється, нерви вимотують більше за мотику.

– Тому ми йдемо в поліклініку. Бо ти почувашся зле.

– Стоп! Стоп! Стоп! – запротестувала Оля. – Мені, як ніколи, добре. Ніби очистилась від гріхів і... друзів. О! – піднятий вгору вказівний палець мав свідчити про глибокодумність і «скромність» Олі. Так що...

– Погнали. І не вдавай дурочку.

День пахнув звершеннями. Він хотів гордо підняти голову, вдихнути якомога більше кисню, прагнув відчути себе Кимось з великої букви, бути не просто маленьким днем. Йому по цимбалах було, які звершення його ждуть – добрі чи погані, він мав бути на коні – а дівчатка, кольорові, наче райдуга, підставили дню свої голівки – бери, катайся, допоки дівчата чогось прагнуть. Допоки не загрузли в суєті, буднях, чорно-білому світі.

– Ти не повіриш, але ти розбурхала гниль. Зчинила переполох у царстві трясовиння. Хтось директрисі доніс, що ти зірвала пару. І образила історика. Директриса має проблеми вдома, чоловік її п'є безпробудно, тому потребувала розрядки. І зібрала нараду. Тебе би виключили з коледжу за аморальну поведінку, якби історик випадково на шабаш не забрів. Почув, у чому річ, – і обурився. Гнув, кажуть, такими матюками, що всі педагогічні технології червоніли. Захищав тебе. Директрису довбнею назвав.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (<https://www.litres.ru/andr-y-procaylo/tma-i-proliski/?lfrom=362673004>) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.